

“Mladi raziskovalci Slovenije 2021”
55. srečanje

KAJ NAS UČIJO LJUDSKE PRAVLJICE?

SLOVENSKI JEZIK ALI KNJIŽEVNOST

Raziskovalna naloga

Avtorici: BRINA PUHALJ, MANCA ŽERDIN

Mentorici: DUNJA ŠTIHER, VIVIAN MOHR

Šola: OŠ KAMNICA

Maribor, 2021

POVZETEK

V raziskovalni nalogi »*Kaj nas učijo ljudske pravljice?*« sva raziskovali kulturološke razlike skozi oči pravljic. Odločili sva se za primerjavo čilskih, južnokitajskih, japonskih, indijskih, sibirskih, slovaških in vietnamskih ljudskih pravljic, saj sva v analizo želeli vključiti narode iz različnih religij, z raznovrstnimi vrednotami, s tradicijami in z običaji. Po branju številnih ljudskih pravljic posameznega naroda sva si izbrali deset najbolj reprezentativnih, ki sva jih analizirali glede na pravljичne elemente in sporočila oz. nauke.

Opazovali sva, kako se v pravljicah odražajo kulturne vrednote in primerjali nauke ljudskih pravljic, simboliko narodov (magična števila in predmeti) ter značajne karakteristike pravljичnih junakov posameznih narodov. Predvidevali sva, da je v pravljicah dobro vedno nagrajeno in zlo kaznovano ter da je trdo delo bolj cenjeno kot iznajdljivost. Predpostavljali sva, da narodi v svojih pravljicah poudarjajo vrednote, ki so za njih pomembne zaradi vere, tradicije, družbene ureditve itd. Predvidevali sva tudi, da obstajajo drugod po svetu magična števila, ki so simbolična za večino pravljic, kot so pri nas na primer števila 3, 7, 9, 12 ... Prav tako sva domnevali, da so pravljичni junaki enako pogosto ženskega kot moškega spola ter da je smrt v pravljicah predstavljena kot nekaj negativnega.

Ključne besede: *ljudske pravljice, pravljичni elementi, nauki, vloga spolov, vrednote, značajne karakteristike pravljичnih junakov, motiv smrti.*

KAZALO

POVZETEK	2
KAZALO	3
KAZALO SLIK.....	4
KAZALO TABEL.....	4
1 UVOD	5
1.1 Cilji raziskovalne naloge.....	6
1.2 Hipoteze	6
1.3 Predpostavke in omejitve	6
2 KAJ SO PRAVLJICE?	7
2.1 Kako jih ločim od ostalih zvrsti?	7
3 ZGODOVINA PRAVLJIC	8
4 PRAVLJIČNI ELEMENTI.....	9
4.1 Glavni junaki.....	9
4.2 Čas in kraj dogajanja	9
4.3 Čarobni predmeti.....	10
4.4 Živali.....	10
4.5 Čarobna števila	11
4.6 Problem in rešitev.....	11
4.7 Funkcije likov	12
4.8 Vloge	12
5 KAJ NAS UČIJO PRAVLJICE?	12
5.1 Klasični nauki.....	12
5.2 Dojemanje smrti	13
5.3 Vloga spolov	14
5.4 Rituali.....	15
6 METODOLOGIJA.....	16
7 PRIMERJAVA PRAVLJIC RAZLIČNIH NARODOV.....	16
7.1 Čilske pravljice.....	17
7.2 Južnokitajske pravljice	22
7.3 Japonske pravljice	26
7.4 Indijske pravljice.....	31
7.5 Sibirske pravljice.....	36
7.6 Slovaške pravljice	41
7.7 Vietnamske pravljice	47
8 RAZPRAVA	52
9 DRUŽBENA ODGOVORNOST.....	56
10 ZAKLJUČEK.....	57
11 VIRI IN LITERATURA	60

KAZALO SLIK

Slika 1: Južnokitajske pravljice	22
Slika 2: Indijske pravljice	31
Slika 3: Sibirske pravljice	36
Slika 4: Slovaške pravljice.....	41
Slika 5: Vietnamske pravljice	47

KAZALO TABEL

Tabela 1: Primerjava izbranih čilskih pravljic, glede na pravljичne elemente in nauke	19
Tabela 2: Primerjava izbranih južnokitajskih pravljic, glede na pravljичne elemente in nauke	23
Tabela 3: Primerjava izbranih japonskih pravljic, glede na pravljичne elemente in nauke.....	27
Tabela 4: Primerjava izbranih indijskih pravljic, glede na pravljичne elemente in nauke	33
Tabela 5: Primerjava izbranih sibirskih pravljic, glede na pravljичne elemente in nauke	38
Tabela 6: Primerjava izbranih slovaških pravljic, glede na pravljичne elemente in nauke	43
Tabela 7: Primerjava izbranih vietnamskih pravljic, glede na pravljичne elemente in nauke.....	49

1 UVOD

Najino zanimanje za pravljice se je začelo dobro leto nazaj, ko sva avtorici raziskovalne naloge preživljali idilično popoldne v družbi petletne deklice. Ta si je zaželela, da ji prebereva pravljico. Pobrskali sva po omari in v roke vzeli prvo knjigo pravljic, ki sva jo našli. To je bila zbirka slovaških pravljic, ki je nobena izmed naju še ni prebrala. Knjigo sva odprli pri prvi pravljici v zbirki in se lotili branja. Ko sva se bližali koncu pravljice, je le-ta postajala vedno bolj nenavadna. Če naju spomin ne vara, so vse pravljice iz najinega otroštva, ki so nama jih pripovedovali starši ali stari starši, imele srečen konec. Ta pravljica pa je bila drugačna, saj zlobnež za svojo hudobijo ni bil kaznovan. Sami sprva nisva bili dovolj pozorni, da bi to opazili, ampak deklico je ta splet okoliščin močno pritegnil. Z zanimanjem naju je spraševala, kaj se dogaja in zakaj zlobnež ni bil kaznovan. Nisva ji znali odgovoriti. Zamislili sva se, ali sva že kdaj prej slišali podobno pravljico, kjer dobro ni premagalo zla, in ali je takšna zgodba potem sploh lahko definirana kot pravljica. Na koncu popoldneva sva bili še bolj zmedeni kot uboga petletnica, ki ni slišala pravljice, ki jo je pričakovala.

Ker nama to vprašanje ni dalo miru, sva od takrat naprej začeli resno razmišljati o tem, kaj nas učijo pravljice. Ko sva se podrobneje poglobili v to vprašanje, se nama jih je pojavilo še veliko več. Zanimalo naju je, če se pojavi motiv tega, da zlo premaga dobro, le v slovaških pravljicah, ali lahko podoben motiv najdemo tudi v pravljicah drugih narodov po svetu. Takrat sva se odločili, da o tem povprašava svoje starše. Ti so nama brez odgovora na vprašanja predlagali, da na to temo napiševa raziskovalno nalogo in raziščeva, kaj nas učijo ljudske pravljice različnih narodov. O ideji sva dobro premislili in nato zagnano pričeli s podrobnejšo raziskavo.

Raziskovalne naloge sva se lotili tako, da sva zavili v knjižnico. Tam sva skupaj pregledali gradivo in preverili, katere zbirke ljudskih pravljic najrazličnejših narodov sploh imajo na izbiro. Želeli sva izbrati narode, ki prihajajo iz različnih celin, saj sva v analizo želeli vključiti narode z različnimi religijami, vrednotami, s tradicijami in z običaji. Izbrali sva zbirke čilskih, južnokitajskih, japonskih, indijskih, sibirskih, slovaških in vietnamskih ljudskih pravljic ter tako vključili narode iz Evrope, Azije in Južne Amerike.

Ugotovili sva, da morava pred branjem pravljic najprej predelati literaturo o teoriji pravljic, da bova vedeli, katere pravljичne elemente naj primerjava in na kaj morava biti še posebej pozorni. Sposodili sva si nekaj knjig, ki bi nama lahko pomagale pri razumevanju izbrane teme. Predelali sva literaturo in izvedeli mnogo novega, kar nama je prišlo zelo prav pri nadaljnjem raziskovanju.

Okrepljeni z novim znanjem sva si zastavili naslednje raziskovalno vprašanje: **Kako se ljudske pravljice različnih narodov razlikujejo med seboj glede na nauke, pravljичne elemente in druga sporočila (vloge spolov, dojemanje smrti in hvaljene značajne karakteristike)?**

1.1 Cilji raziskovalne naloge

Cilji, ki sva jih želeli doseči s to raziskovalno nalogo:

- opredeliti, kaj so pravljice in kako jih ločimo od ostalih zvrsti;
- poučiti se o kratki zgodovini pravljic;
- spoznati se s ključnimi pravljicnimi elementi;
- raziskati teorijo o tem, kaj nas učijo ljudske pravljice glede na nauke, dožemanje smrti, pogoste rituale, vlogo spolov in zaželene značajne karakteristike;
- analizirati po deset najbolj reprezentativnih ljudskih pravljic Čilencev, Južnih Kitajcev, Japoncev, Indijcev, Sibircev, Slovakov in Vietnamcev;
- ugotoviti, kaj je značilno za ljudske pravljice izbranih narodov;
- poiskati podobnosti in razlike med ljudskimi pravljicami analiziranih narodov.

1.2 Hipoteze

Hipoteze, ki sva si jih zastavili:

- H1: V pravljicah vseh analiziranih narodov so dobra dela vedno nagrajena in slaba kaznovana.
- H2: Narodi v svojih pravljicah poudarjajo vrednote, ki so za njih pomembne zaradi vere, družbene ureditve, tradicije in podobnih dejavnikov.
- H3: V pravljicah vseh analiziranih narodov se pravljicni junaki ženskega in moškega spola pojavljajo enako pogosto, pri čemer so značilnosti obeh spolov predstavljene na pozitiven način.
- H4: V pravljicah vseh analiziranih narodov sta trud in vztrajnost bolj cenjeni značajni lastnosti kot pamet in iznajdljivost.
- H5: Smrt se v pravljicah vseh primerjanih narodov pojavlja kot kazen za slaba dejanja in ni predstavljena kot nekaj pozitivnega.
- H6: Za ljudske pravljice posameznega naroda je značilno neko čarobno število, ki se v pravljicah večkrat ponavlja.

1.3 Predpostavke in omejitve

Pri izdelavi raziskovalne naloge sva se omejili na analizo ljudskih pravljic izbranih narodov. Umetne pravljice naju niso zanimale, zato zmeraj, kadar v pričujočem delu govoriva o pravljicah, misliva na ljudske.

Zavedava se, da so bile ljudske pravljice najprej zgolj del ustnega izročila in niso bile zapisane. V tistih časih so si pravljice pripovedovali v glavnem odrasli in niso bile namenjene otrokom, tako kot so danes. Pri izdelavi raziskovalne naloge sva izhajali iz vloge, ki jo imajo pravljice v sedanjosti. Ker dandanes pravljice beremo oz. pripovedujemo predvsem otrokom, sva se spraševali tudi, kako njihovi nauki vplivajo na najmlajše bralce. Predvidevava, da starši

otrokom še zmeraj najraje pripovedujejo pravljice svojega naroda, saj te vsebujejo vrednote in sporočila, ki so jim najbližje.

2 KAJ SO PRAVLJICE?

Kadar človek bere ali posluša pravljico, vstopi v čaroben svet, katerega se nikoli ne naveliča. V ta svet bi lahko vstopali znova in znova. Vsi smo kot otroci poslušali starše ali babice, ki so nam pripovedovali pravljice in nas popeljali v začaran svet, kjer je vse mogoče.

Nemški pesnik Schiller je že dolgo nazaj zapisal: »Pravljice, ki so mi jih pripovedovali v otroštvu, imajo globlji pomen kakor resnice, katerih me je naučilo življenje.« V pravljičah se skrivajo mnogi odgovori na življenjska vprašanja. Prav tako so v veliki meri ohranile mitično razumevanje časa. Posebnost pravljice je v načinu, kako svoje motive uporablja, in ne da govori o čudežnem (Stanonik: 1999).

V literaturi se pojavlja vprašanje: »Ali je pravljica brez srečnega konca sploh pravljica?« Na to vprašanje dolgo niso poznali odgovora, toda sedaj je jasen. Pravljice so zelo preproste, intimne, optimistične, posredujejo gotovost, zaupanje v prihodnost in na srečen izhod iz vseh težav; zato bi naj imela vsaka pravljica srečen konec. Ker pravljice sodijo iz stališča glavnega junaka, ga opravičijo tudi vseh napak, saj je on središče vrednot (Goljevšček: 1991).

Temeljna delitev pravljič je znana, in sicer na umetne in ljudske. Za vse ljudske pravljice je značilno, da spadajo med ljudsko poezijo, kamor uvrščamo dediščino, ki pripada preko naroda vsemu človeštvu (Goljevšček: 1991). So tudi del ljudskega izročila in plod domišljije več generacij, toda to ni značilno le za njih. Avtor je znan in prenašale so se iz roda v rod, zato poznamo danes več različic ene pravljice. Umetne pravljice imajo avtorja in so sad le njegove domišljije (Kropej: 1992).

Midve sva se odločili za obravnavo naukov ljudskih pravljič, saj so v njih najbolj vidne razlike v navadah in običajih različnih ljudstev iz različnih držav.

2.1 Kako jih ločim od ostalih zvrsti?

Sprva lahko pravljice zamenjamo s pripovedkami, saj so si z njimi precej podobne. V pravljičah, za razliko od pripovedk, junaki sploh nimajo lastnih imen, pomembna je le njihova vsebina, poleg tega v njih nič ne ostane neodločeno ali skrivnostno. Pripovedke velikokrat ne dajejo odgovorov na vprašanja in ne zaključijo zgodbe. Za slednje tudi ni značilen srečen konec (Goljevšček: 1991).

Med ostale, pravljičam podobne, zvrsti ljudske proze uvrščamo še bajke in legende (Slodnjak: 1975). Bajka oz. mit temelji na veri in v njih je okoli čudežnih bitij zgrajen sistem verovanj, ki se uporablja za razlago naravnega sveta. V bajkah je tudi jedro resnice in so brez skritega

pomena, medtem ko so pravljice v večini izmišljene. V pravljicah vedno obstaja konflikt med dobrim in zlim, a pri bajkah temu ni tako (Stanonik: 1999).

Legenda se predvsem nanaša na tradicionalno zgodbo, ki je lahko resnična, ali ne. Za razliko od pravljic vključujejo legende del resnice, saj so povezane z zgodovinskim dogodkom ali s krajem. Pravljice tudi izpostavljajo krizo, ki jo posameznik premaga v življenju, legenda pa je zgodba o slavi (Propp: 1928).

3 ZGODOVINA PRAVLJIC

Raziskovanje ljudske proze sega nekje nazaj v 9. stoletje. Sprva pravljice niso bile ustvarjene le za otroke, temveč predvsem za odrasle. Zgodovina pravljic se je začela z ljudskim pesništvom, ki je prešlo v navdušenje nad ljudsko prozo. Takrat so sem uvrščali pravljice, mite in legende (Pogačnik: 1990).

Za zapisovalce so ljudske pravljice postale zanimive od 17. stoletja dalje. V 18. stoletju so postale moderne in namenjene so bile še izključno otrokom (Propp: 1928).

Pozneje, v 19. stoletju, so pravljice doživele zmagoslavje. Takrat sta brata Grimm postavila zakon, da mora biti princip pravljice absolutno zvest ljudski pripovedi in da je krutost pomemben del ljudske tradicije. S krutostjo v pravljicah se mnogi pedagogi in učitelji niso strinjali, saj ta element ni pozitivno vplival na otroke. Zgled in uspeh bratov Grimm sta vzpodbudila pisanje proznih sporočil. Začelo je nastajati vedno več pravljličnih zbirk (Goljevček: 1991).

V 20. stoletju so se začeli ukvarjati z narativnimi shemami pravljic. To je metodologija, ki temelji na shemah zgodb pravljic. Takrat je temelje za analizo besedil postavil ruski folklorist Vladimir J. Propp, ki je povedal, da se je pred genetsko analizo pravljice potrebno lotiti njene morfološke analize. Morfološka analiza je nauk o oblikah pravljice, medtem ko je genetska analiza podatek, od kod izvirajo (Propp: 1928).

Čeprav so v 20. stoletju zagovorniki arijske teorije trdili, da je Indija domovina pravljic, se ostali s tem niso strinjali. Na vprašanje, od kod izvirajo pravljice, še vedno ne poznamo točnega odgovora (Goljevček: 1991).

Velikokrat v sedanosti se pojavljajo pravljice, ki so stare že več tisoč let, a so preoblikovane in modernizirane, da zvenijo novejše in da jih prej uvrstimo v današnji čas (Kropej: 1992).

4 PRAVLJIČNI ELEMENTI

V osnovi ima vsaka pravljica svoje posebnosti, med katerimi izstopa njena svobodnost. Vse pravljice imajo korenine v ustnem izročilu in pripovedovanju zgodb. Določene zgodbe so skupne vsaki kulturi in poučujejo življenjske lekcije, ki so usklajene z vrednotami te regije. Prav ti nauki, ki so prilagojeni posameznim kulturam in se razlikujejo, so to, s čimer se bova ukvarjali v tej raziskovalni nalogi.

Čar pravljič je, da vsaka posebej prilagodi vsebino svojim zakonom, a se kljub temu v vseh pojavljajo elementi, ki so nujne sestavine, na podlagi katerih besedilo poimenujemo kot pravljico.

4.1 Glavni junaki

Glavni junak se najde v vsaki pravljici, ne glede na to, ali je en sam ali jih je več. Junaki so lahko realistični, iz zgodovinskega dogodka, večina jih je pa izmišljenih.

Pravljični junak je izmišljen lik in hkrati tudi predstavnik splošno človeške resničnosti. Ta se ne more obvladovati sam, saj nad njim vlada usodnost, ki določa njegova dejanja. Sam ni subjekt in je izročen usodi ter za nalogo izbran in določen. Kot glavna oseba igra glavno vlogo, ki se nikoli ne zmoti in vedno naredi, kar je dobro in prav, saj so pravljice poudarjene egocentrično (Goljevšček: 1991).

Najpogosteje je junak reven deček, odtrgan od staršev. V vsaki zgodbi je pa tudi neka stvar/oseba, to je/so lahko princesa, starši, čaroben predmet ipd., za katero se junak bori. Ker pravljica brez srečnega konca ni pravljica, junak največkrat doseže svoj cilj. To mu lahko uspe iz različnih razlogov. Ena od možnosti je, da mu je v pomoč kakšen magičen pripomoček. Velikokrat junak doseže, kar si želi, le s trdom in trdim delom, s katerim je možno vse, ali pa je dober po srcu in ga to privede do zaklada (Zalokar Divjak: 2002).

Junaki so pogosto muhasti in trmoglav; ne poslušajo dobrih nasvetov pomočnikov in s tem povzročajo sebi in drugim težave. Največkrat so tudi leni, medtem ko se skozi celotno pravljico vedejo junaško; dokler stvari tečejo njim v prid, se veselijo, ko pa se položaj zaplete, se žalostijo in prepustijo drugim, da jih izvlečejo »iz kaše«. Po vsem tem so precej daleč od poosebljene dobrote.

Velikokrat se zgodi, da imajo junaki tisočero možnosti izbire in po vseh naključjih vedno izberejo brez pomisleka tisto, ki dogajanje privede bližje do cilja.

4.2 Čas in kraj dogajanja

Čas in kraj sta pomembna elementa, za katera pa ni nujno, da sta vedno natančno določena.

Čas je vedno vezan neposredno na bitje ali določeno dogajanje. Največkrat je omenjen že v začetku pravljice, kadar se ta začne z besedno zvezo, ki označuje daljno preteklost (Kropej: 1995). Pogosto se pravljice začnejo s frazami: »pred davnimi časi«, »nekoč«, »dolgo časa nazaj« ... Na koncu pravljice se čas »ustavi« in pride do odreditve junaka, pri kateri so sovražniki odstranjeni. Pravljice se zaključujejo z znanimi besednimi zvezami, kot so: »in živela sta srečno do konca svojih dni«, »živela sta dokler ju ni smrt ločila«, »poročila sta se«, »in še vedno živita, če še nista umrla«.

Kraj dogajanja se neprestano spreminja. Različni kraji so značilni tudi za pravljice različnih narodov, saj nekateri narodi postavijo več dogajanj na revno kmetijo, polje, majhno vasico, nekatere pravljice pa imajo središče dogajanja v mestih. Pogosto se pojavljajo tudi palače, skrivnostni gozdovi in nebesa (Bettelheim: 1999).

4.3 Čarobni predmeti

Čarobni predmeti so predmeti, ki lahko naredijo nekaj, česar ljudje običajno ne bi zmogli narediti zlahka. Pojavljajo se v vseh čudežnih pravljicah. Predstavljajo vlogo pomoči junakom, saj imajo po navadi posebno moč. Čarobni predmet je lahko katerikoli vsakodnevni predmet; in to je zabaven koncept, zlasti za otroke (Zalokar Divjak: 2002). Magija je del pokrajine in ne potrebuje razlag, ne pravil (Bettelheim: 1999).

Junak si tak predmet po navadi prisluži z dobroto in redkokdaj ga dobi po naključju. Ker je magija shranjena znotraj predmeta, ga lahko uporablja vsak – ni nujno da je uporabnik njegov lastnik ali glavni junak (Goljevšček: 1991).

Čarobne predmete lahko razvrstimo po njihovem namenu in uporabi. Poznamo raznovrstne čarobne predmete: to so predmeti, ki imajo praktično uporabo v vsakdanjem življenju. Naslednja skupina so orožja. Sem spadajo vsi predmeti, ki jih uporabnik uporablja v bitki ali za obrambo. V zadnjo skupino uvrščamo oklepe. To so vsi predmeti, ki jih nosi uporabnik. Običajno imajo čarobne lastnosti, ki dajejo uporabniku prednost v bitki (Kropej: 1995).

4.4 Živali

Živali so bistveni del pravljic in brez njih skorajda ne najdemo nobene. V navadi je, da nastopajo v vlogi pomočnikov ali darovalcev junakom, da ti lažje dosežejo izbrani cilj. Delimo jih na divje in domače živali. Divje živali imajo pristen, blizek odnos s svetim, zato so bile povsod po svetu pogost žrtveni dar, sodelovale so v različnih obredih, iz njihovega drobovja so vedeževali in odkrivali voljo božanstev ter nanje izganjali bolezni in zla vseh vrst. Živali so imele v posesti magična sredstva, poznale so prihodnost, vedele so za »živo vodo«, ki pomlaja in zdravi (Zalokar Divjak: 2002).

Pri iniciaciji je vidno, da sprememba človeka v žival daje novo življenje in omogoča novo rojstvo, velikokrat pa je sprememba tudi kazen za storjen greh. Človek si je z živaljo zelo blizu.

Med dogajanjem v pravljici junak velikokrat potrebuje uslugo živali. V dogovoru mu žival postavi pogoj in pomagata si. Žival je drugačna od človeka in stik z njo je za človeški svet blagodejen in odrešuje. Njihovo mesto ima svoj sedež v življenju ter izraža odnose med človeškim in živalskim svetom, ki sta si bila včasih neprimerljivo bližja kot dandanes (Goljevšček: 1991).

Tudi razumevanje živalske govornice ni več samoumevno in postane posebna značilnost, ki jo junak prejme ali mu jo začasno omogoči magično sredstvo. Stara človeška predstava je, da je človekovo življenje tesno povezano z življenjem določene živali in da je med obema magična zveza simpatije. To pomeni, da kar se zgodi enemu, se pripeti tudi drugemu. Najpogostejša žival simpatije je kača (Kropej: 1995).

Za posamične živali veljajo določene značilnosti, ki jih narodi dodeljujejo po različnih vlogah. Indijanska plemena imajo na primer kačo za zaveznika, drugi jo imajo za sovražnika in nekoga, ki škoduje. Konj je v pravljicah izredno priljubljen lik, vendar nastopa le v pravljicah z moškimi junaki in je v lasti zmeraj po moški liniji (Zalokar Divjak: 2002).

4.5 Čarobna števila

Med vsemi narodi je najbolj priljubljeno magično število tri, čigar pomen še ni dokončno pojasnjen. Nekateri raziskovalci ga povezujejo s kultom meseca, ki je v številnih ljudstvih vladar nad deželo mrtvih, zavetnik skrivnosti, čarovnije.

Druge razlage števila tri so bolj psihološke: trije bratje naj bi bili trije aspekti iste osebe (Goljevšček: 1991). To je tudi smisel figure, ki je v pravljici pogosta: na križpotju se odpravi vsak brat v svojo smer, dve poti ne vodita nikamor, tretja pa pripelje do uspeha. Če nastopi nek dogodek samo enkrat, ga dojemamo kot enakovrednega z drugimi; če se ponovi trikrat, postane ključen in mu že posvetimo pozornost. Pravljicična poteza najmlajšega od treh bratov določa za naslednika, zato je zmeraj junak prav ta. Ta element se v pravljicah pojavlja zelo pogosto. Tudi element treh princes ali treh darov je pogost (Propp: 1928).

V pravljicah se pojavljajo tudi druga števila, vendar se ta v različnih narodih razlikujejo. Vsako ljudstvo ima svoje določeno »sveto« število in število, ki prinaša nesrečo.

4.6 Problem in rešitev

Celotna zgodba se skoraj vedno osredotoča na problem, ki ga je potrebno rešiti. Vsi dodatni zapleti se vrtijo okrog glavnega problema. Srečni konec je rezultat iskanja rešitve na ta problem (Zalokar Divjak: 2002).

Na koncu pravljice rešitev vedno najde glavni junak. Do nje največkrat ne pride zlahka, temveč se mora veliko odrekati in delati dobro.

4.7 Funkcije likov

Propp je (1928) odkril, da so stalne, ponavljajoče se prvine čudežne pravljice funkcije likov. Pod funkcijo razumemo dejanje lika, ki je pogojeno z njegovim pomenom za razvoj dogajanja.

Vseh funkcij je enaintrideset: *»odhod, prepoved, kršitev prepovedi, škodljivčevo poizvedovanje, izdaja podatkov o junaku, prevara, pomagaštvo, škodovanje, posredništvo, začetek odpora, odprava, prva darovalčeva funkcija, junakov odziv, podelitev ali prejem čudežnega sredstva, premik na kraj namere, spopad, zaznamovanje junaka, zmaga, premostitev nesreče, junakova vrnitev, zasledovanje, rešitev, prihod brez prepoznave, zahteve lažnega junaka, težka naloga, razrešitev težke naloge, prepoznavna, razkrinkanje, preobrazba, kazen, poroka* (Propp: 1928)«.

Zaporedje funkcij je vedno enako. Vse pravljice, ki imajo enake funkcije, uvrščamo med pravljice enega tipa. Po zgradbi so vse čudežne pravljice enega tipa. Funkcije so razporejene po parih (spopad-zmaga, prepoved-kršitev). Načini izpolnjevanja funkcij med seboj vplivajo drug na drugega in tudi enake oblike se uporabljajo za različne funkcije (Propp: 1928).

V nobeni pravljici ne najdemo vseh funkcij, saj je njihovo število omejeno in zaporedje, v katerem nastopajo med dogajanjem pravljice, se ne spreminja. Načeloma ena funkcija sproži začetek druge.

4.8 Vloge

Izkazalo se je, da je v pravljicah nespremenljivo tudi število vlog, med katere se na določen način razporejajo konkretne pravljичne osebe s svojimi atributi. Poznamo sedem različnih vlog; *škodljivec, darovalec, pomočnik, carična ali njen oče, pošiljatelj, junak, lažni junak* (Propp: 1928).

V vsaki pravljici najdemo vsaj eno izmed vlog. Včasih se zgodi, da najdemo tudi dve ali več, kadar se dogajanja med seboj prepletajo.

5 KAJ NAS UČIJO PRAVLJICE?

V pravljicah se dogajajo različni zapleti, ki imajo, bodisi srečen ali nesrečen konec. Ne glede na konec, pa vsaka pravljica v sebi nosi sporočilo, ki mu rečemo nauk (Brodnik: 2016).

5.1 Klasični nauki

Pravljice nam v literarni preobleki na nevsiljiv način ponujajo življenjske nauke in nas soočijo tako z lepimi kot tudi grdimi stvarmi, ki se nam dogajajo v življenju. Lažje je, če ugotovimo,

da nismo samo mi tisti, ki se soočamo z določenimi stvarmi v življenju, zato nas pravljice učijo, če zmorejo drugi, bomo zmogli tudi mi (Bucay: 2019).

Tudi nama so starši kot majhnima deklicama prebirali pravljice za lahko noč, včasih pa tudi kar tako, za zabavo, saj so nama bila vseč sporočila, nauki, ki jih pravljice na koncu ponudijo. Najbolj pogosti nauki, ki se jih iz pravljič spomniva in se v pravljičah najbolj pogosto tudi pojavljajo, so:

- potrpežljivost in lepo vedenje (*Pepelka, Drugi kraji, drugačne navade*) – kljub vsemu, kar so ji mačeha in polsestri počeli slabega, ni obupala in je potrpežljivo čakala na svojo srečo; pravljica nas podučí, da se trdo delo slej kot prej obrestuje;
- pazi, komu zaupaš (*Rdeča kapica, Rokodelec Madan*) – zaupala je volku, ki se je pretvarjal, da je njena babica; v pravljici spoznamo, da ljudje niso vedno to, za kar se izdajajo;
- preizkušanje novih, neznanih stvari in prepuščanje izzivom, ki nam jih nosi življenje – morska deklica je prosila čarovnico, da ji spremeni ribji rep v nogi, da bo lahko hodila kot ljudje, zato da se bo mladi princ zaljubil vanjo in bo dobila človeško nesmrtno dušo (*Mala morska deklica*);
- s timskim delom in sodelovanjem lažje dosežemo cilj (*Trije prašički*) – ko so prašički hiške zidali sami, je volk do njih prišel brez težave, nato so se združili in volk ni imel več možnosti;
- dobra dela se vedno poplačajo, slaba pa kaznujejo (*Zlata ptica, Boben*) – deček je vsem dal nekaj, kar so potrebovali, in vsak mu je nekaj povrnil. Na koncu je prejel tisto, kar si je zelo želel;
- dobrota in strpnost naj bosta naša spremljevalca v življenju (*Mojca Pokraculja, Deklica Orhideja*) – deklica je vsem živalim, ki niso imeli prenočišča, ponudila njen lonec, v katerem je bilo zelo tesno (Beremo pravljice: 2017).

Pravljice so pomembne za razvoj posameznika, saj nas učijo življenjskih lekcij na preprost in enostaven način, razumljiv otroku. Preprost jezik pravljič nam torej lahko približa stvarnost življenja že v otroštvu.

Pravljica se čuti in vede kot opazovalka bistva pojavov v resničnosti. Ne razlaga in ne pojasnjuje, le upodablja dejansko življenje (Lüthi: 2011).

5.2 Dojemanje smrti

Ljudje smrt zaznavamo kot največjo katastrofo. Z njo se nepreklicno neha življenjsko obdobje, medsebojni odnos. Iz smrti ni nikakršne vrnitve v tukaj in zdaj. Prav ta dokončnost daje smrti resnobo, saj je smrt dejstvo s posledicami, ki jih ni mogoče izničiti, je enkratna in nihče je ne

more preizkusiti. Ljudje v življenju radi pri vsem, česar se lotevamo, načrtujemo, preizkušamo in popravljamo napake. Ob koncu lastnega življenja ali življenja bližnjega pa to ni več mogoče in to nas plaši (Nemetschek: 2000).

Zavedanje pomena smrti prenašamo tudi na otroke, saj drugače ne znamo. V pravljicah se lahko smrt predstavi v primeru dobrih in poštenih ljudi kot:

- nič hudega,
- običajno le kot prestop v onstranstvo,
- ljudje so po smrti v resnici odrešeni vsega hudega (Brodnik: 2016).

V primeru prevarantov in zlobnežev pa kot kazen, saj jih pošlje v tako imenovan pekel (Brodnik: 2016).

Zato se otroci iz pravljic na prijazen način učijo, da je smrt del življenja, da se ji ne moremo izogniti. Na njim prijazen in preprost način pravljice skušajo razložiti pomen smrti, načine sprejemanja le-te, žalovanja in jim hkrati dajo sporočilo, da bo njihovo posmrtno življenje veliko lažje, če bodo za časa življenja dobri, srčni, prijazni do drugih in do sebe. S tem pa se otroci lažje navadijo na dejstvo neizogibnosti smrti (Pavlič: 2015).

Kako nam lahko pripovedovanje pravljic pomaga razložiti otroku, kako je s smrtjo? Najprej jo seveda lahko spoznamo v povsem praktični obliki. Otroci so radovedni in hočejo vedeti, kako je, ko nekdo umre. Kot lepo jo vidimo v Sneguljčici, Trnuljčici, Rdeči kapici in številnih drugih pravljicah, kjer glavni junak ali junakinja sicer umre, a se to izkaže le za dolg spanec ali podoben »time out«, na koncu pa se vse dobro izteče in srečno živi do konca svojih dni (ko sicer nastopi prava smrt, a se ji pravljica elegantno izogne s taktično prekinitvijo pripovedi). Takšna smrt je sicer lahko strašna, a ne prehuda izkušnja za otroka. Še več, pogosto smrt deluje kot nekakšen regulator, ki poskrbi, da se dobri po smrti vrnejo, hudobni pa umrejo (Tag Archives: 2015).

Pravljice o smrti:

- Pravljica o smrti;
- Na smrt bolan kralj;
- Jesen listka Timija;
- Mislili bomo nate, babica;
- Vidov angel;
- Miši gredo v nebesa ...

5.3 Vloga spolov

Poznamo biološki in družbeni spol človeka. Biološki spol nam je določen z rojstvom in ga opredeljujejo spolni organi. Tudi telesni znaki opredeljujejo biološki spol – lasje, glas, mimika, geste. Družbeni spol pa ni nekaj, s čimer se rodimo, ampak nas oblikuje družbeno okolje, v katerem živimo, in ima kulturo vlogo. Družbeni spol pa se glede na okolje razlikuje tudi glede na naš biološki spol (Jereb: 2018).

Če izhajamo iz zgodovine in dejstev, o katerih nas učijo drugi ali samo življenje, se zdi, da so bile ženske od nekdaj v večji meri izključene iz bojevanja, vladanja, oblikovanja zakonov, umetnosti in znanosti. Ženskam so pripisovali skrb za družino, otroke (Šlibar: 1996).

Seveda je danes vloga ženske že precej drugačna, saj so si slednje novo, bolj dominantno vlogo izborile, še vedno pa nekako po tihem velja, da je ženska šibkejša, potrebuje moškega, da jo vodi, ščiti in za njo skrbi. Vendar se dopolnjujeta in sodelujeta, da lahko preživijo. Zato ni nič nenavadnega, da imata moški in ženska v večini primerov enake vloge tudi v pravljičah. Vendar pa razmerje moški-ženska določa predvsem oblika družbene ureditve.

Tako v plemenskih skupnostih ter v življenju na vaseh, kjer morajo posamezniki sami pridelovati hrano, ni opazne bistvene podrejenosti katerega od spolov, saj sta moški in ženska soodvisna in je delo obeh izredno pomembno za preživetje. Delitev vlog je praktična glede na fizične sposobnosti posameznih spolov. Moški, ki so fizično močnejši, opravljajo težja dela, za katera je potrebna moč. Tako se odlikujejo kot lovci in drvarji, gradijo bivališča, izdelujejo čolne, gonijo vole ter se po potrebi bojujejo. Ženske so nabiralke, pletejo košare, šivajo, kuhajo ter rojevajo otroke in se posvečajo njihovi vzgoji (Juričič: 2009).

Drugačna slika se pokaže v mestih, kjer se že razvija obrt. Takšne pravljičice so arabske, afganistanske, čilske, kitajske in evropske. Poklice opravljajo samo moški, ki so krojači, trgovci, rudarji, čevljarji, peki, učitelji, zdravniki ipd. Tudi šole obiskujejo le dečki (kitajske, vietnamske pravljičice). Ženske pa igrajo vlogo kuharic, pospravljajo, čistijo, skrbijo za otroke (Juričič: 2009).

Še večja hierarhija odnosov je opazna na dvorih. Kralj je absolutni vladar in se sam odloča o pomembnih stvareh, kraljico pa vključi le, če se sam tako odloči. Tudi vsa pomembna državniška in uradniška mesta zasedajo le predstavniki moškega spola, torej je vodenje države prepuščeno le njim. Ženske se na dvorih poleg kraljevih sorodnic pojavljajo le kot kuharice in plesalke, pevke ter spletične (Juričič: 2009).

5.4 Rituali

Ritual je prikaz določenih gest, dejanj, govorniških obrazcev, pogosto spremljanih tudi z glasbo in s petjem, s katerimi človek izraža svoj odnos do svetega. Kljub razlikam v razlagi pojma ritual se večina antropologov strinja z dejstvom, da je ritual standardizirano ponavljajoče se vedenje, ki se dogaja na določenem prostoru in ob določenem času. Je dejanje, lahko individualno ali skupinsko, ki ostaja zvesto določenim pravilom, ki tvorijo tisto, kar je v njem obrednega (Kopčavar: 2003).

Najbolj pogosti rituali v pravljičah so: poroka, rojstvo, smrt, potovanje, pitje, hranjenje, ples, pripovedovanje pravljič (CAFT: 2009).

Hkrati pa pravljica lahko predstavlja ritual za otroka pred spanjem. Za lažje spravljanje otrok v posteljo je priporočljivo ustvariti večerni ritual, ki naj po večerji in umivanju zob vključuje še pravljico za lažje spanje. Pomen rituala branja pravljic je izjemno velik (Fister: 2010).

Rituali vplivajo tudi na ustvarjanje pravljic. Med najpogostejše rituale, zaradi katerih so nastale nekatere pravljice, štejemo: rojstvo, smrt, poroko. Človek je včasih živel bolj povezano s svojim okoljem, ki ga je natančneje opazoval in črpal iz njega svoja izkustva. Prav ta povezanost z naravo in s svetom pogosto daje navdih za nastanek pravljice (Kropej: 2006).

6 METODOLOGIJA

V prvem – teoretičnem – delu raziskovalne naloge sva pregledali obstoječo literaturo in se seznanili z literarno teorijo pravljic, s kratko zgodovino te književne zvrsti, z nauki, ki so za pravljice značilni, in s pravljичnimi elementi. Preučili sva tudi, kako so v pravljicah predstavljene vloge spolov, motiv smrti, vrednote in različni rituali. Pri pripravi tega dela sva si pomagali s številnimi pisnimi viri (z diplomskimi in magistrskimi deli ter doktorskimi dizertacijami, z monografijami, s članki in z najrazličnejšimi spletnimi viri, ki sva jih navedli v poglavju *11 Viri in literatura*).

V drugem – empiričnem – delu raziskovalne naloge sva analizirali po deset najbolj reprezentativnih pravljic posameznega naroda. Vsako pravljico sva večkrat prebrali in v tabelo izpisali naslednje elemente: naslov, glavni junak, čas in kraj, čarobni predmeti, živali, čarobna števila, problem in rešitev, funkcije likov, vloge in nauki. Najin naslednji korak je bil, da sva poiskali skupne značilnosti pravljic posameznega naroda, in da sva zapisali ugotovitve o tem, kaj je za določen narod značilno. Na koncu sva uporabili še primerjalno metodo, saj sva med seboj primerjali značilnosti ljudskih pravljic različnih narodov. Ta primerjava nama je omogočila, da sva potrdili oz. zavrgli postavljene hipoteze.

7 PRIMERJAVA PRAVLJIC RAZLIČNIH NARODOV

V raziskovalni nalogi sva primerjali južnokitajske, japonske, vietnamske, slovaške, indijske, čilske in sibirске pravljice. Želeli sva si primerjati pravljice iz ljudskega izročila, in sicer različnejših narodov, ki prihajajo iz številnih celin, kar se odraža tudi v najini izbiri. Pravljice sva analizirali glede na pravljичne elemente, ki se najpogosteje pojavljajo v le-teh, in iz vsake pravljice sva posebej izčrpali podatke o glavnih junakih, času in kraju dogajanja, čarobnih predmetih, živalih, čarobnih številih, problemu in rešitvi, funkciji likov, vlogah in nauku.

Najin sistem raziskovanja je bil sledeč: za vsak narod sva izpolnili tabelo, v kateri sva opredelili pravljичne elemente v analiziranih pravljicah, in nato na koncu vsake tabele zapisali ugotovitve, pri katerih sva dali poudarek na nauke zgodb. Na podlagi opravljenih analiz sva sklepali, kaj je pomembno za posamezni narod in kaj nas učijo njihove pravljice.

7.1 Čilske pravljice

V primerjalno analizo sva vključili najbolj reprezentativne pravljice, ki sva jih izbrali iz knjige Ljudsko slovstvo, 1976, *Čilske pravljice*, Ljubljana: Mladinska knjiga.

Najpomembnejše zbirke čilskih ljudskih pravlji so izhajale v letih od 1910 do 1934. Čilske pravljice so španskega izvora in so v svojem jedru tudi take ostale. Čilenci pravljam niso dodali ljudskega izročila domačinov, prevzetih španskih pravlji niso opazno spreminjali.

V izbranih pravlji čas in kraj dogajanja nista niti enkrat natančno določena. Nekatere pravljice se začnejo z nekoč, pred davnimi časi, v preteklosti ... – čas in kraj torej nikoli nista točno določena. Zelo pogosto se pravljice končajo s frazo »In tudi pravljice je konec.«

V vseh pravlji nastopajo v glavni vlogi ljudje. Med izbranimi pravljam sta po dvakrat glavna junaka brat in sestra, ostalih sedemkrat so glavni junaki moški (mladenič, sin, velikan, palček, deček, bedak). Značajske lastnosti žensk se skozi pravljice močno razlikujejo. Kar štirikrat se pojavi vloga princese, ki nima posebnega pomena, razen tega, da predstavlja nagrado mladeniču za njegov trud s poroko, v katero je v dveh primerih prisiljena in le enkrat je izražena resnična ljubezen ter enkrat se zgodi, da je ukradena in kralj se poteguje za njeno odrešitev. Ženske vloge najdemo nato še v dveh pravljam, kjer se v obeh pojavljata ena, ki je predstavljena na pozitiven način, in druga, ki je v vlogi škodljivke. Med moškimi vlogami se najpogosteje pojavlja motiv, da se ti borijo za svoje življenje, ljubezen ali za svojo družino. Borijo se na različne načine – nekateri z zvijačo, drugi ubijajo, nekateri izmed njih pa so dobri po srcu. V vseh sedmih primerih borbe jim to uspe. Pojavljajo se tudi moške vloge, ki nimajo izrazitega pomena.

Skoraj vse zgodbe vključujejo živali, a te nimajo posebno pomembne vloge v njih. Kača predstavlja simbol sovraštva, medtem ko pes in konj predstavljata simbol zaveznika, človekovega pomočnika. V štirih izmed pravlji najdemo čarobno število 7, ki predstavlja količino čarobnih predmetov. V treh pravljam se pojavi najbolj splošno število 3, ki označuje število bratov, fantov in vodnjakov. Enkrat se celo pojavi število 12, ki označuje čarovnike, in le enkrat, skozi celotno zgodbo, se zgodi, da ni omenjeno nobeno čarobno število.

V čilskih pravljam se srečujemo z motivi, ki jih poznamo iz pravličnega sveta drugih narodov: pravljice o ubijalcu zmaja, o začaranem princu, o palčkih, o starših, ki niso mogli imeti otrok, o živalskem ženinu oziroma nevesti, o treh bratih ... V njih je izrazito vidno, da se prepletajo fantastika, humor in resničnost. V nekaterih pravljam je možno opaziti tudi vdore moderne tehnike, kot so vlak, avtomobil ali celo letalo. Pogosto se v njih srečujemo tudi z Bogom, Materjo božjo ali celo z vragom, kar ni presenetljivo, saj so Španci zelo veren narod in z namenom želijo svoje otroke skozi pravljice poučiti o različnih elementih katoliške vere.

V izbranih pravljicah se štirikrat zgodi, da glavni junak vztraja, se trudi in tako nekaj doseže. Dvakrat je vztrajnost poplačana s poroko in dvakrat je plačilo vrnitev ožjih bližnjih družinskih članov. Te pravljice nam podajajo nauke, kot so: dobrota zmaga nad hudobijo, pravica nad krivico, dobro se z dobrim povrne, za doseg svojih ciljev sta potrebna trud in vztrajnost ... Nauki, kot so ti, tudi najbolj pozitivno vplivajo na mlajše bralce besedil. Poleg tega, da učijo, kaj je prav, so tudi skladni s katoliško vero in z njenimi zakoni.

Tabela 1: Primerjava izbranih čilskih pravljic, glede na pravljичne elemente in nauke

NASLOV	GLAVNI JUNAKI	ČAS in KRAJ	ČAROBNI PREDMETI /MAGIČNA BITJA	ŽIVALI	ČAROBNA ŠTEVILA	PROBLEM in REŠITEV	FUNKCIJE LIKOV	VLOGE	NAUK
Princesa, ki je tekla na konec sveta, da je z mavrskim prince igrala karte	Reven mladenič.	Čas: ni določen. Kraj: ni določen.	Magično bitje: stara ženska, ki mladeniča spremeni v mravljo.	Mravlja.	7	Problem: nihče ni vedel, zakaj je princesa v eni noči izrabila 7 parov čevljev. Rešitev: reven mladenič se je spremenil v mravljo in skočil v njen žep ter ugotovil njeno skrivnost.	Pomoč, sreča, iznajdljivost.	Pomočnik, srečnejš.	Če si nekaj močno želiš, ti bo to s trudom uspelo, čeprav lahko sprva zglada nemogoče.
Stari oglar	Sin starega oglarja.	Čas: ni določen. Kraj: ni določen.	Magično bitje: deček, ki spreminja obliko.	Pes, konj, riba, ptič.	12	Problem: dvanajstim čarovnikom, ki so ga ukradli, zbeži, in oni ga sedaj ponovno lovijo. Rešitev: deček z lahkoto spreminja oblike, medtem ko oni niso tako dobri v čaranju, da bi ga dohitevali. Deček jim pobegne.	Sreča, pomoč, zloba.	Zlobnejš, pomočnik.	Iznajdljivost ne pozna meja.
Sedem čudodelnih rudarjev	Velikan, ki je imel konja.	Čas: ni določen. Kraj: ni določen.	Magično bitje: velikan.	Konj, golob, kača.	7	Problem: velikan je zaprl princeso, ki jo kralj išče. Rešitev: princesa s pomočjo goloba pošlje pismo in kralj jo lahko reši.	Zloba, pamet, pomoč, rešitev.	Zlobnejš, pomočnik, rešitelj, ujetnik.	Za vsako težavo je možno najti rešitev.
Palček	Palček.	Čas: ni določen. Kraj: ni določen.	Magično bitje: palček.	Lev, lisica.	X	Problem: palček se pri kraji znajde v pasti, iz katere se sam ne more rešiti. Rešitev: lev ga reši, saj mu palček obljubi nagrado, vendar je palček zviti in mu uspe pobegniti, zato lev ostane brez plačila.	Iznajdljivost, pomoč, naivnost.	Iznajdljivec, pomočnik.	Nikoli ne zaupaj popolnoma, saj se vedno najde nekdo, ki te zlahka pretenta.

Jas sem ogenj	Bedak.	Čas: ni določen. Kraj: ni določen.	X	X	3	Problem: kralj in kraljica se nekega dne spreta in od takrat dalje princesa govori le »jaz sem ogenj«. Kralj pove, da komur uspe princeso prepričati, da pove kaj drugega, se lahko z njo poroči. Rešitev: zadnjemu od 3 bratov to uspe, čeprav so ga vsi imeli za bedaka. Princesa se z njim poroči.	Nevoščljivost, iznajdljivost.	Nevoščljivca, iznajdljivec.	Človeka ne smemo soditi po inteligenci, kajti vsakemu lahko uspe, kar si resnično želi.
Pametni konjiček	Deček.	Čas: ni določen. Kraj: ni določen.	Magično bitje: čarobni konj.	Konj.	7	Problem: zapletati se začne, ko deček pobere zlato pero in ga nese kralju. Kralj nato začne zahtevati vedno več in več. Na koncu se princesa in princ zaljubita, vendar jima kralj tega ne dopusti. Rešitev: čarobni konj pomaga mladeniču pretentati kralja in ga tudi ubijeta. Tako se poročita in sta srečna.	Pomoč, nevoščljivost, zaupanje.	Pomočnik, nevoščljivec, pohlepnež.	Ne sodi nekoga po zunanosti.
Siroti	Frančiška in Frančišek.	Čas: ni določen. Kraj: ni določen.	Voda, ki ima čarobne moči.	Kit, koštrun.	3	Problem: ljubosumje sosede princa, saj se princ poroči s Frančiško in ne z njo. Soseda jo potisne v vodo, kjer jo poje kit. Rešitev: princ Frančiško reši in skupaj ubijejo ljubosumno sosedo.	Ljubosumje, dobrota, pohlep.	Ljubosumnež, srečnež.	Kdor drugemu jamo koplje, sam vanjo pade.
Ubijalec kač in hinavska sestra	Brat in sestra ter velikan.	Čas: ni določen. Kraj: ni določen.	Magična bitja: Bog, pošast, velikan. Predmet: strupen prašek .	Psi.	7	Problem: sestra pomaga velikanu, ki njenega brata želi ubiti. Rešitev: bratu uspe sestro ubiti, na poti pa najde tudi svojo bodočo ženo, s katero se na koncu pravljice tudi poroči.	Prevara, dobrota, zloba.	Prevarant, dobrosrčnež, zlobnež.	Ne zaupaj vsakemu. Tudi najbližji ti lahko zarine nož v hrbet.

Stara ženička in riba	Janez, Peter in Manuelito.	Čas: ni določen. Kraj: ni določen.	Meso ribe, sadika.	Riba, psičke, kobila, žrebički, ovce, kokoši.	3	Problem: dva od treh bratov umreta, nato ju tretji poskuša rešiti. Rešitev: brat, ki ostane, ubije kralja in s tem oživi svoja dva brata.	Moritev, jeza, dobrot.	Morilec.	Za svojo družino se je treba boriti in narediti vse v svoji moči.
-----------------------	----------------------------	---------------------------------------	--------------------	---	---	--	------------------------	----------	---

V dveh od navedenih pravljic se zgodi, da zmaga iznajdljivost. V obeh je v vlogi junaka deček, ki je pameten, in z zvijačo doseže cilj: sam sebe reši iz pasti. Tukaj je nauk zgodbe povezan s pomembnostjo iznajdljivosti v življenju, saj je včasih le-ta edina rešitev do izhoda iz težave.

Dve pravljici pripovedujeta o tem, da je storjeno neko slabo, nepravično, nepošteno dejanje s strani stranske osebe, ki tako spravi glavnega junaka v zadrego. Ker takšne vrste pravljic poučujejo, da kdor drugemu jamo koplje, sam vanjo pade; laž ima kratke noge; slabo se s slabim povrne; ... se na koncu tako tudi zgodi. Glavni junak je rešen, stranska oseba oziroma škodljivec pa je zaradi slabega dejanja kaznovan s smrtjo.

V zbirko je vključena tudi pravljica, ki je sicer zanimiva, ampak nima posebnega nauka in zaradi tega ni poučna.

7.2 Južnokitajske pravljice

V primerjalno analizo sva vključili najbolj reprezentativne pravljice, ki sva jih odkrili v knjigi Zlata ptica, 1984, *Južnokitajske pravljice*, Ljubljana: Mladinska knjiga.

Slika 1: Južnokitajske pravljice

V izbranih pravljicah čas ni niti enkrat natančno določen, saj se pravljice začnejo z besednimi zvezami: dolgo časa nazaj, pred davnimi časi, med sprehodom ... Kraj dogajanja je v večini pravljic določen: morje, votlina v bližnji vlogi, ulica, pekel, v hribih ...

V kar sedmih pravljicah v glavni vlogi nastopajo ljudje, v ostalih treh pa so glavni junaki zajec, Buda, Erlang – eden izmed mlajših bogov, ter Sonce. V večini pravljic je v glavni vlogi moški (brata, zajec, Buda, Čang,...), le v eni pravljici je med glavnimi vlogami tudi deklica.

V južnokitajskih pravljicah čarobni predmeti igrajo pomembno vlogo le v dveh primerih: čaroben zvonec in riž, v eni izmed pravljic pa nastopa živo bitje z nadnaravnimi, s čarobnimi močmi – uš. V ostalih pa rešitev poiščejo liki sami, s česar lahko sklepamo, da želijo Kitajci otroke učiti, da se moraš v življenju sam potruditi za neko rešitev in ne smeš pričakovati čudežne moči.

V polovici pravljic nastopajo tudi živali, ki imajo različne vloge, od hudobneža pa vse do pomočnika. Ena od pravljic, ki »vsebujejo« živali, je pravzaprav mit, kako so zajci dobili rdeče oči in kratke repe (s tem skušajo bralcem razložiti, zakaj je svet takšen, kot je).

Tabela 2: Primerjava izbranih južnokitajskih pravljic, glede na pravljичne elemente in nauke

NASLOV	GLAVNI JUNAKI	ČAS in KRAJ	ČAROBNI PREDMETI	ŽIVALI	ČAROBNA ŠTEVILA	PROBLEM in REŠITEV	FUNKCIJE LIKOV	VLOGE	NAUK
Brata	Dva brata.	Čas: ni določen. Kraj: ni določen.	X	Uš, opice.	X	Problem: pohlepnost starejšega brata do revnega mlajšega brata. Rešitev: pomoč opic, da so utopile starejšega brata.	Prejem čudežnega sredstva, škodljivčevo poizvedovanje, škodovanje, junakov odziv, kazen.	Škodljivec, darovalec, junak.	Če zaradi pohlepnosti želiš drugemu slabo, se ti bo slabo povrnilo.
Zajec in vražje ribe	Zajec.	Čas: ni določen. Kraj: morje.	X	Zajec, ribe.	X	Problem: da je zajec ribe pretental. Rešitev: da mu je zadnja riba za kazen odgriznila rep.	Prevara, pomagaštvo, razkritje, junakov odziv, kazen.	Pomočnik.	Razlaga fizičnega pojava, zakaj imajo zajci rdeče oči in kratek rep.
Vol	Čang.	Čas: ni določen. Kraj: ni določen.	X	Vol.	10	Problem: da je bil preveč len, da bi se dokopal do skritega zaklada. Rešitev: da se je spremenil v vola in s tem nadoknadil svojo lenobo.	Preobrazba, kazen.	Darovalec.	Do bogastva se ne pride z lenobo, ampak se je potrebno zanj potruditi.
Usahli izvir riža	Ljudje.	Čas: ni določen. Kraj: votlina v bližini gore.	Riž .	X	X	Problem: da so pohlepni ljudje povečali luknjo z rižem. Rešitev: da se je luknja hitro izpraznila.	Prejem čudežnega sredstva, škodljivčevo poizvedovanje, kazen.	Darovalec, škodljivec.	Kdor je skromen, bo imel vedno dovolj hrane, da ne bo lačen.
Buda krmí orla	Buda.	Čas: ni določen. Kraj: ulica.	X	Golob, orel.	X	Problem: da je Buda rešil goloba in zato si orel želi, da ustreže tudi njemu in ga nahrani. Rešitev: da si je Buda odrezal kos mesa in orla s tem nahrnil.	Odhod, pomagaštvo, rešitev.	Darovalec.	Če narediš dobro delo in žrtvuješ sebe za druge, se ti to povrne.

Zakaj človek po smrti ne oživi več	Sodnik Bao.	Čas: pred dawnimi časi. Kraj: pekel.	X	X	7	Problem: da je Baova dejanja opazil Jenlo, kralj pekla. Rešitev: da je Jenlo Baa kaznoval in premestil v sedmi pekel.	Prepoved, kršitev prepovedi, pomagaštvo, kazen.	Darovalec.	Razlaga pojava, zakaj človek po smrti ne oživi več.
Gorski duh	Revna brata, gorski duh, deklica.	Čas: med sprehodom. Kraj: v hribih.	Čarobni zvonec.	X	X	Problem: da je gorski duh odpeljal deklico v jamo. Rešitev: da jo je mlajši brat rešil in dobil nagrado.	Odhod, škodovanje, pomagaštvo, rešitev, prejem čudežnega sredstva.	Škodljivec, junak, carična in njen oče.	Dobra dela se vedno poplačajo.
Kako je Tang ubil tigra	Tang.	Čas: ni določen. Kraj: mesto, kjer vlada Čunghan.	X	Tiger.	10	Problem: da je v mestu tiger nenehno ubijal ljudi. Rešitev: da mu je Tang, ki je bil ubijalec tigrov, razparal cel trebuh, saj je treniral 10 let rook in 10 let oči.	Škodovanje, pomagaštvo, spopad, zmaga, zaznamovanje junaka.	Škodljivec, junak.	Z vajo se vse doseže, le vztrajen je potrebno biti.
Petnajsti dan prvega meseca	Cesar Ču Jiančang.	Čas: dolgo časa nazaj. Kraj: ni določen.	X	X	15	Problem: da je Ču Jiančang silno želel pokončati vse Mongole. Rešitev: da je z zvijačo obvestil o tem vso ljudstvo in skupaj so jih pokončali.	Škodljivčevo poizvedovanje, prevara, pomagaštvo, zmaga.	Škodljivec, pomočnik.	S timskim delom in sodelovanjem lažje dosežemo cilj.
Kako je Erlang z gorami potolkel sonca	Erlang, Sonce.	Čas: ni določen. Kraj: nebeški grad.	X	X	10	Problem: da se je Erlang odločil, da bo uničil vseh deset sonc. Rešite: da se je deseto sonce uspelo skriti med plevel in se plevelu oddolžilo.	Škodovanje, pomagaštvo, rešitev.	Škodljivec, pomočnik, darovalec.	Razlaga pojava, zakaj plevel nikoli ne oveni.

Čarobna števila najdemo v polovici pravljic, od katerih vsebujejo kar tri pravljice število 10 – na primer število let, ki jih je junak potreboval, da se je pripravljaj na spopad s tigrom. V eni od pravljic se pojavi število 7, ki predstavlja število slojev v peklu, v drugi pa število 15 – petnajsti dan meseca, dan, ko so pokončali Mongole. Borba proti sovražnikom je pogost motiv pravljic. Z njimi poskušajo narodi otroke naučiti, kdo so nasprotniki ljudstva. Tako kot so se v slovenskih pravljicah borili proti Turkom (*npr. Mariborski čevljarček*), tako so se kitajska ljudstva vojskovala z Mongoli, kar se odraža tudi v njihovih pravljicah.

V južnokitajskih pravljicah se srečujemo tudi z nekaterimi podobnimi motivi, kot jih poznamo tudi iz pravljic ostalih narodov: junak, ki reši mesto; pohlepnost med brati; prevarant, ki na koncu plača za vsa slaba dejanja. V pravljicah lahko tudi zasledimo, da so naravnane zelo versko in podrejene bogovom, peklu – hudiču ter ostalim nadnaravnim bitjem. V pravljicah se prepleta predvsem vera, malo fantastike in junaštvo (s tem lahko sklepamo, da so Južnokitajci precej verni in da so verjeli, da je to nekaj, kar je otrokom treba pogosto pripovedovati).

Med izbranimi pravljicami je dvakrat dobro delo povrnjeno in enkrat se slabo dejanje prav tako povrne kot dobro. Torej nas s tem hočejo naučiti, da če nočeš, da se kaj zgodi tebi, tega tudi drugemu ne želi ali naredi. Če v življenju delaš dobre stvari in pomagaš tistemu, ki pomoč rabi, se bo tudi tvoje življenje odvijalo v tvoje dobro.

V treh primerih je vsebina pravljice razlaga pojava, s katero nam pripovedovalci na zabaven in pravljičen način razložijo nastanek ali razlog nekega predmeta ali pojava. V analiziranih primerih pravljice razlagajo: zakaj imajo zajci rdeče oči in kratek rep; zakaj človek po smrti več ne oživi; zakaj plevel nikoli ne oveni.

V ostalih pravljicah so nauki različni: v eni pravljici je poudarjeno, da nič ne bo prišlo iz nič, torej da se boš za vse, kar si želiš, moral potruditi; v drugi pravljici nas učijo, da je bolje biti skromen kot pohlepen, saj boš vedno imel dovolj hrane. V eni izmed analiziranih pravljic nas spodbujajo, da se vse da, če se hoče, in da nikoli ne smemo odnehati, kadar imamo cilje. Zasledili sva tudi nauk, da se s timskim delom pride dlje, kot če bi delal en sam.

7.3 Japonske pravljice

V primerjalno analizo sva vključili najbolj reprezentativne pravljice, ki sva jih našli v knjigi Zgodbe in pripovedke Japonske, 2013, *Japonske pravljice*, Šmarješke Toplice: Stella. S pomočjo te zbirke se lahko naučimo zelo veliko o deželi in njenem prebivalstvu, kar nam lahko pomaga predvsem, če načrtujemo potovanje na Japonsko.

V izbranih pravljicah čas ni niti enkrat natančno določen: včasih sploh ni določen, v ostalih primerih pa je opis zelo splošen: dolgo nazaj, čez leto, dopoldan, dolgo časa nazaj, ko so bili samuraji najmočnejši ... Kraj je v več kot polovici pravljic določen: majhna lesena hišica, majhna vasica, gozd, kočica, majhna vasica, tržnica.

V večini izbranih pravljic so v glavni vlogi ljudje, v eni pa sta v glavni vlogi lisica in čebelar. V skoraj vseh pravljicah, kjer v glavni vlogi nastopajo ljudje, so pravljичni junaki moškega spola, le v enem primeru se v osrednji vlogi pojavi snežna ženska. V ostalih pravljicah pa so v glavni vlogi živali.

V japonskih pravljicah nastopajo čarobni predmeti – lonec pokrit z železno pokrovko, vendar ne tako pogosto kot živali ali ljudje in nadnaravna bitja s čarobnimi močmi: lisica, psiček, škrat, možnar. V več kot polovici pravljic nastopajo tudi živali, ki so v nekaterih primerih nagajive, spet v drugih situacijah pomagajo glavnemu junaku, včasih pa so podvržene mučenju s človekove strani, za kar potem človek tudi poplača s kaznijo (na primer: ker človek muči kravo, ga bog kaznuje in ga spremeni v eno izmed krav).

V treh analiziranih pravljicah najdemo tudi čarobna števila. Kar v dveh najdemo število 10 – v enem primeru število živali, v drugem pa število otrok. V eni pravljici pa najdemo število 3, ki predstavlja število dni – tri dni zapored se je prizor na gori pred njegovo hišo ponovil, in zato se je tretji dan odločil, da ga gre pogledati in to mu je spremenilo življenje.

V japonskih pravljicah se prav tako srečujemo z nekaterimi podobnimi motivi kot pri drugih narodih: če boš prevarant, te bo nekdo kaznoval; če boš pošten, se ti bo dobro vrnilo ... V japonskih pravljicah se prepletajo vera, fantastika in prevare.

Med izbranimi pravljicami nas kar šest pravljic uči, da se slabo s slabim vrača. Ne spleča se biti pohlepen in nevoščljiv, saj bo slej kot prej situacija obratna in boš potreboval tudi podporo drugih. Dvakrat nas skozi pravljico spodbudijo za dobra dela in dejanja, saj se nam vse dobro povrne. To je zelo pomembno, saj morajo otroci vedeti, da je bolje biti prijazen in doberdelen kot pohlepen in da bo sreča trajala dlje, če si jo boš prislužil sam.

V eni pravljici nam predstavijo, da je lisica zvit in da je bolje, da se ji izogibaš, saj te bo zagotovo pretentala – otroke učijo, da je zvitost in premetenost nekaj slabega. Prav tako je enkrat prikazano, da je obljubo vedno treba držati, če ne, boš kaznovan.

Tabela 3: Primerjava izbranih japonskih pravljic, glede na pravljичne elemente in nauke

NASLOV	GLAVNI JUNAKI	ČAS in KRAJ	ČAROBNI PREDMETI/MAGIČNA BITJA	ŽIVALI	ČAROBNA ŠTEVILA	PROBLEM in REŠITEV	FUNKCIJE LIKOV	VLOGE	NAUK
Jukki-onna	Snežna ženska, mlajši brat.	Čas: ob polnoči. Kraj: majhna lesena hišica.	X	X	10	Problem: da je mlajši brat skrivnost o snežni ženski izdal svoji ženi, ki je v resnici bila ona. Rešitev: da ga je kaznovala in z otroki zapustila, kasneje pa je vihar odnesel tudi njega.	Škodovanje, prepoved, kršitev prepovedi, preobrazba, kazen.	Junak.	Obljubo je potrebno držati, drugače si kaznovan.
Ples s škrtati	Kmet z bulo na levem licu, kmet z bulo na desnem licu.	Čas: ni določen. Kraj: majhna vasica, gozd.	Magična bitja: škrtati.	X	X	Problem: da je bil kmet z bulo na desnem licu ljubosumen na drugega, saj je njemu (drugemu kmetu) izginila, zato se je namesto njega odpravil v gozd k škrtatom. Rešitev: da so oni ugotovili, da ne zna plesati kot prej, zato so mu vrnilo tudi drugo bulo in zaradi pohlepnosti je ostal z dvema.	Izdaja podatkov o junaku, premik na kraj namere, škodovanje, kazen.	Škodljivec.	Slabo se godi vsakemu, ki drugim zavida njihovo srečo.
Zajec in jazbec	Zajec, jazbec.	Čas: ni določen. Kraj: ni določen.	X	Zajec, jazbec.	X	Problem: da je bil jazbec ljubosumen na prijateljstvo med zajcem in starim možem, zato je ubil možovo ženo. Rešitev: da je zajec pomagal staremu možu in je jazbeca utopil.	Škodovanje, pomagaštvo, kazen.	Škodljivec, pomočnik, junak.	Sam se kaznuje, kdor zaradi hudobije želi uničiti prijateljstvo nekemu drugemu. Pravo prijateljstvo je neuničljivo.

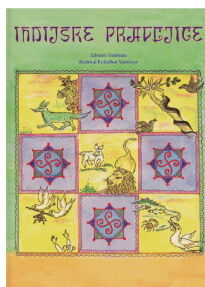
Vravec z odrezanim jezikom	Vravec.	Čas: dopoldan. Kraj: kočica.	X	Vravec.	X	Problem: da je žena iz pohlepnosti izbrala večjo vrabčevo škatlo. Rešitev: da je bila večja škatla polna prikazni, ki so jo strašile.	Škodovanje, prikaz čudežnega sredstva, kazen.	Darovalec, škodljivec.	Pohlepnost se vedno kaznuje. Zadovoljni moramo biti z majhnimi stvarmi.
Služabnik in spomladanska češpljica	Bister mladenič.	Čas: dolgo časa nazaj, ko so bili samuraji najmogočnejši. Kraj: ni določen.	X	X	X	Problem: da si je bister mladenič silno želel samurajevo hčer za ženo, čeprav je vsak, ki je izrazil podobno željo, bil obglavljen. Rešitev: da je samuraju rešil življenje in mu je ta izpolnil željo o poroki, saj je opravil tudi preizkus pri hčeri.	Pomagaštvo, težka naloga, razrešitev težke naloge, zaznamovanje junaka, rešitev, zmaga, poroka.	Pomočnik, junak, carična in njen oče.	Z dobrimi dejanji in s trudom je vse možno.
Kako se je lisica maščevala	Lisica, čebrar.	Čas: ni določen. Kraj: majhna vasica.	X	Lisica.	X	Problem. da se je lisica čebrarju maščevala za njegovo zvijačo dan prej, tako da se je spremenila vanj. Njegovi prijatelji so to videli in jo želeli uničiti. Ko se je pojavil čebrar, so mislili, da je on lisica, zato so tudi njega pretepli. Rešitev: da jim je na koncu obrazložil, da se mu lisica najverjetneje le maščuje; in takrat so jo v daljavi tudi zagledali.	Škodovanje, preobrazba, zahteve lažnega junaka, zasledovanje, junakova vrnitev, kazen, prepoznavna.	Škodljivec, lažni junak.	Lisici se je bolje na daleč izogniti, kot pa jo zbuditi po obedu. Kdor drugemu jamo koplje, sam vanjo pade.

Čez poštenje ga ni	Poštenjak.	Čas: ni določen. Kraj: ni določen.	Star lonec, pokrit z železno pokrovko.	X	3	Problem: da je nevoščljivec šel na kraj, kjer je poštenjak našel lonec poln zlatnikov, da bi jih vzel zase. Rešitev: da je nevoščljivec v loncu našel kače, ki jih je vrgel v dimnik poštenjaka, in po poštenjaku so začeli padati zlatniki.	Odhod, prejem čudežnega sredstva, škodljivčevo poizvedovanje, škodovanje, kazen.	Darovalec, škodljivec.	Vsak dobi, kar si zasluži. Dobrota se vedno povrne.
Kaznovan mučitelj živali	Mož.	Čas: čez leto. Kraj: tržnica.	Magično bitje: Bog.	Tiger, krava.	10	Problem: da je ubil tigra in v njegovo kožo oblekel krave in jih mučil, da bi ljudje mislili, da je krotilec tigrov in bi več zaslužil. Krave so mu hitro umirale. Rešitev: da so ga Bogovi kaznovali in spremenili v kravo.	Škodovanje, prevara, razkritje, kazen.	Škodljivec.	Kaznovan je vsak, ki muči živali.
Opica in vino	Opica.	Čas: ni določen. Kraj: gozd.	X	Opica.	X	Problem: da vsakič, ko je mož nabiral riž za riževo vino, mu ga je opica nekaj ukradla. Rešitev: da ji je naslednjič na mesto, kjer je prej puščal riž, nastavil vino, ki ga je spila in od pijanosti umrla.	Škodovanje, razkritje, premik na kraj namere, prevara, kazen.	Škodljivec.	Kaznovan je tisti, ki je poželjiv in se ne zna obvladati.

Nevoščljivost prinaša trpljenje	Dober mož, zloben, bogat mož.	Čas: dolgo nazaj. Kraj: ni določen.	Možnar, pepel.	Psiček.	3	Problem: da vsakič, ko dober mož nekaj dobi, zloben mož iz ljubosumja naredi enako. Rešitev: da zloben mož vedno dobi slabo stvar, medtem ko dober mož bogastvo. Ko zloben mož vladarja posipa s pepelom, ki bi se naj spremenil v blagoslovljeno vodo, se ta ne, in vladar ga zapre v ječo.	Prejem čudežnega sredstva, škodljivčevo poizvedovanje, škodovanje, zaznamovanje junaka, kazen.	Škodljivec, vladar.	Vsakemu, ki je škodoželjen in pohlepen in ki drugim ne privošči sreče, temveč želi vse zase, se godi slabo.
------------------------------------	-------------------------------------	--	----------------	---------	---	---	--	------------------------	--

7.4 Indijske pravljice

V primerjalno analizo sva vključili najbolj reprezentativne pravljice, ki sva jih izbrali iz knjige Vaishnav, Jahnavi, 2005, *Indijske pravljice*, Maribor: Pivec. Značilnosti izbranih pravljic potrjujejo indijsko teorijo (monokulturna teorija), ki govori o tem, da so pravljичni motivi del večkulturnega sveta. V zbirki je možno najti tudi značilnosti evropskih pravljic (Luthi: 2012).

Slika 2: Indijske pravljice

Čas dogajanja je v indijskih pravljicah le redko kdaj točno določen. Pravljice se največkrat odvijajo nekje v naravi, konkretno so to gozd, ribnik, reka ali okolica drevesa.

V večini pravljic se pojavljajo živali, ki so nosilci nauk in vrednot, ni pa prav veliko čarobnih predmetov, ki bi povzročali čudeže. Omenjene živali so pogosto tudi glavni junaki. Velikokrat pride do srečanja in pogovorov z živalmi in s predmeti. Indijske pravljice nimajo nekega določenega čarobnega števila, ki bi se neprestano ponavljalo. Med izbranimi pravljicami se niti enkrat ne pojavi vloga ženske, ki bi imela vpliv na zgodbo. Pojavljajo se le kot stranske osebe, ki so nepomembne. V dveh izmed pravljic se pojavita moški vlogi, ki sta predstavljeni pozitivno. V eni pravljici se zgodi, da nastopata dve moški vlogi, med katerima je prvi prikazan kot slab, drugi pa dober in končni zmagovalec.

Evropskim pravljicam podobne značilnosti so, da se pravljice dogajajo na ravni domišljije, kjer se ljudje in živali pogovarjajo, ne da bi se čudili in so popolnoma brez strahu. V zbirki se tudi pogosto pojavljajo okrasni pridevki (lepa princesa, zvit zajec, velika hiša); ponavljanja in uvodni ter zaključni obrazci (nekega večera, nekoč, vsi skupaj so bili neskončno srečni ...). Indijske pravljice temeljijo na nasprotjih (pаметen-neumen, srečen-nesrečen ...).

V pravljicah naletimo tudi na pripadnike različnih družbenih razredov (bogat in reven), saj govorijo o situacijah iz vsakdanjega življenja. Indijci so bili veliko let razdeljeni na kaste. To so bile zlasti v Indiji zaprte družbene skupine z določenim položajem. Pripadnost določenemu družbenemu sloju je bila zanje zelo pomembna, saj je prav ta odločala o njihovi prihodnosti (s kom se bodo ti lahko poročili, kaj bodo po poklicu itd.). Pri kar nekaj pravljicah v zbirki je na koncu zgodbe jasno oblikovan in zapisan moralni nauk, ki bralca nauči novo lekcijo.

V izbranih pravljicah se štirikrat pojavi situacija, v kateri je storjeno neko slabo dejanje, ki je potem kaznovano s smrtjo, z zaporom ali bolečino. Od teh pravljic je le pri eni storjena napaka zaradi laži, pri ostalih pa je razlog pohlepnost. V večini so prevaranti in škodljivci živali.

Tri pravljice med izbranimi nazorno prikažejo ukano oziroma prevaro, ki ni odkrita in posledično tudi ni kaznovana. Ukano vedno izpeljejo glavni junaki posameznih zgodb. Pri teh je nauk zgodbe, da se je v življenju potrebno znajti. Te pravljice ne učijo nauka, ki bi na mlajše bralce vplival pozitivneje, kot na primer nauk, da se je za željen cilj potrebno potruditi in vanj vložiti delo.

Le ena pravljica pripoveduje o tem, da je glavni junak (deček) storil dobro dejanje in bil za to poplačan z dobrim dejanjem (konkretno: deček dobi stvar, ki si je prej ni mogel privoščiti). Tukaj je nauk zelo jasno viden in tudi svetovno znan: dobro se z dobrim vrača.

Tabela 4: Primerjava izbranih indijskih pravljic, glede na pravljичne elemente in nauke

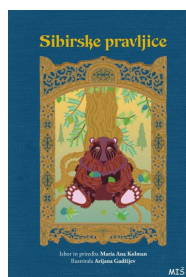
NASLOV	GLAVNI JUNAKI	ČAS in KRAJ	ČAROBNI PREDMETI/ MAGIČNA BITJA	ŽIVALI	ČAROBNA ŠTEVILA	PROBLEM in REŠITEV	FUNKCIJE LIKOV	VLOGE	NAUK
Kobra in vrani	Vranji par.	Čas: ni določen. Kraj: ni določen.	X	Vrani, lisjak, kobra.	X	Problem: kobra vsako leto krade mladiče vranam. Rešitev: s pomočjo lisjaka in prinčevih služabnikov usmrtitev kobre.	Pomagaštvo, zaščitništvo, ukana, iznajdljivost, kazen.	Škodljivec, pomagač, glavni junak.	Slabo se s slabim vrača.
Modra lisica	Lisica.	Čas: ni določen. Kraj: gozd.	X	Lisica, živali v gozdu.	X	Problem: zvitost lisice in prepričanje ostalih živali, da je kralj. Rešitev: prihod tropa lisic in razkritje ter usmrtitev prevarantke.	Prevara, Razkritje, kazen.	Prevarant, rešitelj.	Laž ima kratke noge.
Pohlepni žerjav	Žerjav.	Čas: ni določen. Kraj: ribnik.	X	Žerjav, ribe in rak.	X	Problem: žerjav pretenta ribe in raka, da jih poje. Rešitev: rak ugotovi žerjavov načrt in se reši s tem, da ga uščipne.	Pomagaštvo, prevara, kazen.	Prevarant, pomagač.	Slabo se s slabim vrača.
Dharmabuthi in Paapbudhi	Dharmabuthi in Paapbudhi.	Čas: ni določen. Kraj: ni določen.	Magično bitje: drevesni duh.	X	X	Problem: Paapbudhi, ki je reven in pohlepen, od bogatega in sodobnega prijatelja ukrade denar, ki sta si ga skupaj zaslužila. Rešitev: drevesni duh razkrije resnico in Paapbudhi pristane v zaporu.	Prijateljstvo, zvestoba, ukana, kazen.	Dobrosrčnež pomagač, prevarant.	Nepoštenost se kaznuje.

Opica in krokodil	Opica in krokodil.	Čas: jesen, ko so jabolka rožnata in slastna. Kraj: reka in okolica drevesa.	X	Opica, krokodil in krokodil-ova žena.	X	Problem: žena je ljubosumna na dober odnos med opico in krokodilom ter od svojega moža zahteva opičje srce. Rešitev: opica pretenta krokodila, s tem da mu reče, da je srce pozabila na drevesu.	Prijateljstvo, ljubosumje, ukana.	Prijatelj, ljubosumnež, iznajdljivec.	Pamet je pomembna.
Iznajdljiv zajček	Zajček.	Čas: ni določen. Kraj: gozd.	X	Lev, zajec, gozdne živali.	X	Problem: lev nenapovedano vsak dan ubija gozdne živali. Rešitev: zajec ga pretenta, tako da ga pelje do vode, kjer v svojem odsevu vidi nevarnost (drugega leva) in se utopi.	Požrešnost, nadvlada, iznajdljivost, karma.	Škodljivec, rešitelj.	Pohlep nikoli ni dober.
Človeška krepost	Družina, ki zapusti vas.	Čas: ni določen. Kraj: ni določen.	Urin, ki v stiku z ognjem proizvaja zlato.	X	X	Problem: pohlep v vasi. Rešitev: družina se zaveda pohlepa in pobegne iz vasi.	Pohlepnost, zavedanje pohlepa in pobeg.	Pohlepnež, krepostnež.	Človekova krepost ne varuje le njega, temveč celo njegovo okolico.
Rokodelec Madan	Madan.	Čas: ni določen. Kraj: kraljestvo.	X	X	X	Problem: ljubosumje in sovraštvo ostalih kraljevih žena, ki pripelje do ugrabitve kralja, njegove najljubše žene in Madana. Rešitev: Madan s svojimi odličnimi sposobnostmi izdelava mehanskega laboda, ki je svojemu kraljestvu poslal pismo, da potrebujejo pomoč.	Ljubosumje, predanost.	Rokodelec, ljubosumne žene.	Lojalnost in zvestoba sta pomembni.

Dvorni norček in zvezdoštevcevec	Dvorni norček.	Čas: 3 leta. Kraj: ni določen.	X	Ovce, ki so za primerjavo številu zvezd na nebu.	X	Problem: kralj želi izvedeti, kako dolga in široka je Zemlja in koliko zvezd je na nebu – naloga, ki je nemogoča. Rešitev: iznajdljivost dvornega norčka.	Nevednost, iznajdljivost, predrznost.	Neumnež, iznajdljivec in predrznež.	V življenju se moraš znajti.
Boben	Deček, sin.	Čas: ni določen. Kraj: ni določen.	X	Konj, ki ga deček izmenja.	X	Problem: mama samohranilka je preveč revna, da bi svojemu sinu lahko kupila boben. Rešitev: deček z le kosom lesa naredi 5 izmenjav, s katerimi pomaga 5 ljudem, in sicer s tem, kar so potrebovali, in pri zadnji izmenjavi dobi boben.	Potrpežljivost, dobrot.	Reveži, dobrosrčnež.	Dobro se z dobrim vrača.

7.5 Sibirske pravljice

V primerjalno analizo sva vključili najbolj reprezentativne pravljice, ki sva jih izbrali iz knjige Ljudsko slovstvo, 2013, *Sibirske pravljice*, Dob: Miš. Ljudstvom Sibirije, ki živijo v spoštovanju do narave, je preživetje omogočala prav modrost, ki so jo iz roda v rod predajale ljudske pravljice. V času nastanka analiziranih pravlji so Sibirci verjeli v tri svetove; JAV – svet, v katerem živimo, NAV – svet naših prednikov, in PRAV – svet bogov in duhov (Sibirske pravljice: 2013).

Slika 3: Sibirske pravljice

Med sibirskimi pravljičami, ki sva si jih zbrali, nobena nima točno določenega časa dogajanja. Iz besedila lahko izberemo, da se dogajanje odvija kar nekaj časa nazaj, toda ne vemo točno kdaj. Kraj dogajanja je redko določen. Pogosto se zgodbe odvijajo v naravi: ob rekah, v gozdovih, na deželi ...

Takoj je možno opaziti, da so v večini sibirskih pravljič možje in dečki tisti, ki nastopajo v vlogi glavnega junaka in okoli katerih se celotna zgodba odvija. Le enkrat se zgodi, da je glavna junakinja deklita; redko pa se dogodi, da bi bila glavni junak žival, in včasih se zgodi, da vlogo glavnega junaka prevzame deček in deklita, ki sta v sorodstvenem ali partnerskem razmerju. Pogosto se pojavlja odnos med hčerjo in očetom ter motiv duhov, ki so človekov zaščitnik in vodnik. Prav z vključitvijo duhov so Sibirci hkrati poučili otroke o elementih njihove religije. V pravljičah nastopajo tudi čaravnice, ki pa niso nujno vedno prikazane v slabi luči. V treh izmed zgodb so ženske vloge predstavljene negativno, kot škodljivke. Od tega je le ena kaznovana za svoje dejanje, dve pa kljub škodovanju nagrajeni z boljšim življenjem. Enkrat se pojavi ženska v dobri vlogi, ki je na koncu kljub dobroti kaznovana s smrtjo, in enkrat nevtralna vloga deklice. Med moškimi vlogami nobena ni prikazana na negativen način. Nekateri so dobri, se žrtvujejo, trudijo za cilje ali pa nastopajo kot nevtralne vloge.

V skoraj vseh pravljičah je tudi jasno razvidno, da se v njih pojavljajo čarobni predmeti. Največkrat so ti predmeti pravljični osebi v pomoč, pomagajo pri kaznovanju osebe, ki je škodovala glavnemu junaku, ali so pa podeljeni kot darilo za opravljeno dobro delo. Eden izmed simbolov je čaroben pas, ki nima posebnega čarobnega pomena. Pojavlja pa se tudi motiv čarobne vode. To naj bi bila sveta voda, ki so jo Sibirci poimenovali »živa voda«, ki celi rane. To je med izbranimi pravljičami tudi možno videti v pravlji *Hči zemlje*, kjer je tudi v tem elementu izrazito prikazano verovanje sibirskih ljudstev.

Tudi živali se v sibirskih pravljicah nenehno pojavljajo in izvajajo najrazličnejše čudeže. V izbranih pravljicah so prisotne najrazličnejše vrste živali. Najpogostejše so živali, ki so poimenovane z nadpomenko »ptica«, ali bi jih pa lahko uvrstili pod vrsto ptic: to so sova, slapnik, petelin in goska. V pravljicah ni bilo možno zaslediti določenega čarobnega števila, ki bi se v njih nenehno pojavljalo. Pojavijo pa se števila, kot so 3, 6 in pa 7, toda ne dovolj pogosto, da bi jih lahko uvrstili med števila, ki so reprezentativna za ta narod.

Kar štiri od izbranih sibirskih pravljic prikazujejo dogajanje, da je bila oseba pohlepna, trmasta, svoje glava, je kradla ali nekoga prevarala in je bila za to na koncu kaznovana. Kazni včasih niti niso natančno določene, včasih se zgodi smrt, redkeje pa se pojavi tudi splošno znan motiv spremembe človeka v žival. Nepravilna dejanja so storjena trikrat, in sicer s strani moške osebe, in le enkrat s strani živali, konkretneje lisice. Tukaj so vidni nauki, ki učijo, katerih dejanj v življenju ne smemo nikoli storiti, da ima laž kratke noge in da se vso slabo s slabim povrne.

V treh izmed pravljic je poudarjen nauk o trudu in vztrajnosti. Književni osebi se je sprva zgodila krivica, ali pa je bila trmasta, in ko je izkazala željo po cilju ter zanj naredila vse, kar zmore, ji ga je tudi uspelo doseči. Enkrat se glavni junak poteguje za bližnje osebe, dvakrat pa junak s trudom zavaruje in okrepi samega sebe, da mu je v nadaljevanju lažje.

Pravljica *Hči zemlje* je med izbranimi edina, kjer se zgodi krivica. Oseba, ki je na koncu žrtev, ni storila nobenega slabega dejanja. Žrtev le-te ni prikazana kot kazen, saj je vključena ljubezen, ki je močnejša in pomembnejša od smrti.

Dve pravljici v zbirki nimata jasno vidnega in določenega nauka. Govorita o zgodbi, ki se konča srečno, vendar za dosego takšnega konca ni bilo vloženega nobenega trdnega dela ali truda.

V zbirki je možno zaslediti tudi zgodbe, ki bi jih lahko uvrstili med mite, povezane s sedanostjo. Ti povedo zgodovinsko zgodbo in izpeljejo iz tega mit, kako je prišlo do določenega naravnega pojava, ki je prisoten še dandanes v vsakdanjem življenju.

V zbirki je vidno, da se je ljudstvo osredotočilo na pozitivne nauke, ki učijo predvsem, kakšen bi moral biti svet, in da so nauki popotnice otrokom v svet, da ga bodo znali urediti, tako kot je prav. Pomembno v življenju je, da si dober, pravičen in predan svojemu rodu.

Tabela 5: Primerjava izbranih sibirskih pravljic, glede na pravljичne elemente in nauke

NASLOV	GLAVNI JUNAKI	ČAS in KRAJ	ČAROBNI PREDMETI	ŽIVALI	ČAROBNA ŠTEVILA	PROBLEM in REŠITEV	FUNKCIJE LIKOV	VLOGE	NAUK
Ajoga	Ajoga.	Čas: ni določen. Kraj: ni določen.	Voda, v kateri se človek spremeni v gosko.	Goska.	X	Problem: pohlepnost Ajoge in trmoglavost matere. Rešitev: deklica se spremeni v gosko in je tako kaznovana za svoje slabe lastnosti.	Pohlepnost, trmoglavost, dobrosrčnost.	Pohlepna, trmoglava, dobrosrčna, prijazna.	Z glavo ne rini skozi zid.
Čaroben petelin	Reven mož.	Kraj: dežela revnega moža. Čas: ni določen.	X	Petelin.	X	Problem: nekdo je ukradel denar in bogataš je želel odkriti kradljivca. Rešitev: s pomočjo reveževe pameti so ugotovili, kdo je kradljivec, lažnivec.	Zavidanje, iznajdljivost.	Zavistnež, kradljivec, iznajdljivec.	Laž ima kratke noge.
Dekle in slapnik	Dekle.	Čas: ni določen. Kraj: ni določen.	Dekličin pas.	Ptič slapnik.	X	Problem: deklica je s pasom želela odgnati ptiča, ki je bil zelo spreten in je pas vzel in z njim odletel. Rešitev: čez nekaj let deklica vidi ptiča in mu vzame pas, v tem času se ptič spremeni v mladeniča, s katerim se deklica poroči.	Spretnost, nezaupanje.	Spretnož.	Ne sklepaj prehitro. Vedno se lahko pripetijo nepričakovane stvari.
Hči zemlje	Hči zemlje in gozdni junak.	Čas: ni določen. Kraj: gozd.	Čarobna voda, ki celi rane.	Ptica.	7	Problem: gozdni junak in hči zemlje, ki mu je pomagala, se zaljubita, vendar je njena sestra, hči Sonca, ljubosumna in ju hoče ubiti. Rešitev: skupaj poskusita pobegniti, vendar se pri pobegu gozdni junak spremeni v peščino in zaradi žalosti tudi hči zemlje.	Dobrosrčnost, ljubosumje, nevoščljivost.	Nevoščljivec, dobrosrčnež.	Družina včasih prej prevara kot ljubezen.

Šest medvedjih imen	Hči in oče.	Čas: ni določen. Kraj: ni določen.	X	Medved.	6	Problem: v gozdu na sprehodu oče in hči srečata medveda in hčer je strah, da ju bo napadel. Rešitev: oče jo pomiri in pove, da ima medved za vsako dejanje ime – torej ima 6 imen.	Zanimanje, pojasnjevanje.	Opazovalca.	Tisti, ki pošteno dela, ne bo nikoli nikomur storil nič žalega.
Ulugen iz družine rož	Ulugen.	Čas: ni določen. Kraj: ni določen.	Magično bitje: čarovnica, čarobni pas.	Sova.	X	Problem: osamljena čarovnica je iz nekega mesta pričela ugrabljati lovce. Rešitev: sova je dečku povedala, kaj naj naredi, da jih bo rešil; in to je tudi storil.	Pomoč, žalost, zaskrbljenost.	Pomočnik, žalostnik.	Za vse je rešitev, tudi osamljenost in žalost.
Zakaj mesec na nebu zebe	Majhen deček.	Čas: ni določen. Kraj: vesolje.	Magično bitje: govoreča ptica.	Ptica.	X	Problem: deček si je večno želel do Sonca. In ko mu je končno uspelo, mu je bilo tam prevroče. Rešitev: na Zemljo je v spomin svoji materi poslal srce, on pa je ostal mesec, ki ga brez srca ne prestopa zebe.	Zaščitništvo, želja, vztrajnost.	Trdoglavec.	Vsaka stvar ima pozitivne in negativne učinke.
Zgodba o dečku Kolketu	Deček Kolket.	Čas: ni določen. Kraj: ni določen.	X	X	X	Problem: deček doma nič ne pomaga, ampak samo leži in se baše. Starši si želijo, da se spremeni. Rešitev: starši gredo od doma in deček se s pomočjo starca iz gozda nauči delavnih navad in shujša.	Zaskrbljenost, rešitev, delavnost.	Delavec, rešitelj.	Vedno lahko spremeniš slog življenja.
Kako je lisica poskušala obogatiti	Lisica.	Čas: ni določen. Kraj: reka in tundra.	Magično bitje: lisica, ki govori.	Lisica.	X	Problem: zvita lisica je želela obogatiti, s tem da je dva dobra človeka pretentala, medtem ko sta prevažala tovor Rusom.	Prevara, pomoč, zaupanje.	Dobrosrčnež, prevarant, rešitelj.	Laž ima kratke noge.

						Rešitev: Rusi so jo ujeli in jo obdržali, dokler nista prišla dobra človeka, katerima je kradla. Lisica se je globoko opravičila in obljubila, da tega ne bo več počela. Izpustili so jo in obljubo je držala vse do danes.			
Tri darila sonca	Junaški fant.	Čas: ni določen. Kraj: ni določen.	Tri darila Sonca. Magično bitje: čaravnica.	X	3	Problem: vnuk se noče naučiti plavati. Rešitev: dedek mu pove staro legendo, ki pravi, da čaravnica ne zna plavati, tako da če ti znaš plavati, si pred njo rešen. Vnuk se hitro nauči plavati.	Pogum, prevara, pomoč.	Prevarant, naivnež.	Če boš znal plavati, si rešen pred čaravnico.

7.6 Slovaške pravljice

V primerjalno analizo sva vključili najbolj reprezentativne pravljice, ki sva jih našli v knjigi *Pravljice, 2019, Slovaške pravljice*, Ljubljana: KUD Sodobnost International. Pravljični izbor ponuja tudi nekatere like, pojave in motive, ki so v slovaškem ljudskem izročilu pogosto zastopani ali celo edinstveni: leteči konj, ježibabe, lik Pepeluha, dvanajsta soba, Zlatoglavec ... Hkrati pa se pojavlja tudi nekaj za slovaško folkloristiko redkih ali osamljenih tematik in motivov (*Slovaške pravljice, 2019*).

Slika 4: Slovaške pravljice

Od izbranih pravljic čas ni niti enkrat natančno določen, v nekaterih primerih sploh ni določen, kadar pa je, se pravljice začnejo z/s: takrat, ko so ljudje še vsak dan hodili v cerkev, nekoč, zjutraj, nekega dne ... Kraj je v skoraj vseh pravljicah določen: mucina hiša, grad, razsvetljen grad sredi gozda, med skalami, neka vas, cerkev, dvor, rumen gozd.

V vseh izbranih pravljicah so v glavni vlogi ljudje, v eni od teh sta v glavni vlogi muca gospa in bedak. V več kot polovici pravljic so ljudje moškega spola, v štirih primerih pa je v glavni vlogi ženska – mesarjeva žena, Katrena, starka in gospa.

V nobenih drugih pravljicah nisva zasledili toliko glavnih ženskih likov kot v slovaških. Ženske vloge so karakterno pozitivne, vendar tudi naivne – mesarjeva žena.

V slovaških pravljicah v dveh izmed njih nastopajo tudi čarobni predmeti – knjiga in bivališče usode, v ostalih pa večinoma živali ali nadnaravna bitja s čarobnimi močmi – bog, zveri, baba na hrastu, zlata dvojčka ...

V polovici pravljic nastopajo tudi živali, ki v večini primerov pomagajo glavnemu junaku ali komu drugemu. V dveh pravljicah sva zasledili živali, ki spreminjajo obliko.

V kar sedmih analiziranih pravljicah najdemo tudi čarobna števila. V treh pravljicah najdemo število 3, ki vedno predstavlja število bratov. V štirih pravljicah pa najdemo število 12 – dvanajsta soba je zelo značilen pravljični element slovaškega ljudskega slovstva (*Slovaške pravljice, 2019*). V eni pravljici najdemo zraven števila 12 tudi števili 2 in 6.

Prav tako lahko v slovaških pravljicah najdemo podobnosti motivov kot pri drugih narodih (smrti se noben ne izogne, dobro se z dobrim vrača, slaba dejanja se vedno poplačajo ...). V slovaških pravljicah se prepletajo vera, nevoščljivost/ljubosumje in iznajdljivost.

Med izbranimi pravljicami nas tri učijo, da se dobro vedno povrne, slabo pa se s slabim vrača. Nekaj pravljic nas uči, da je zelo pomembno biti skromen. Tudi če si bogat, moraš paziti, da se ne razvadiš, saj nekateri ljudje nimajo ničesar. Če si skromen, dosežeš veliko. Ena od pravljic nas uči, da ljubezen ne pozna meja. Druga pravljica pa nas pouči, da je smrt neizogibna in da slej kot prej doleti vsakega, ki živi. Nenavaden nauk se pojavi v pravljici, ki nas spomni, da se neumnega zlahka prevara z malo iznajdljivosti.

Z nauki, ki sva jih zasledili v slovaških pravljicah, se lahko naučimo, da so Slovaki skromni, pošteni, ne vodi jih pohlepnost. Prav tako nas učijo, da smo vsi enaki in da nas pred smrtjo nič ne more rešiti (ali smo revni, bogati, pošteni).

Tabela 6: Primerjava izbranih slovaških pravljic, glede na pravljичne elemente in nauke

NASLOV	GLAVNI JUNAKI	ČAS in KRAJ	ČAROBNI PREDMETI/ MAGIČNA BITJA	ŽIVALI	ČAROBNA ŠTEVILA	PROBLEM in REŠITEV	FUNKCIJE LIKOV	VLOGE	NAUK
Gospa Muca	Gospa Muca, bedak.	Čas: 3 leta zaporedoma. Kraj: dom, mucina hiša.	X	Mačka.	3	Problem: da se trije bratje borijo za dediščino, medtem ko sta prva dva pametna, tretji pa bedak. Rešitev: da bedaku vedno pomaga gospa Muca, pri kateri služi celo leto. Kasneje se muca spremeni v mladenko, on pa dobi dediščino, ki jo razdeli med brata.	Odhod, težka naloga, prejem čudežnega sredstva, pomagaštvo, junakova vrnitev, razrešitev težke naloge, poroka.	Darovalec, pomočnik, junak.	Če si skromen, veliko dosežeš. Potrebno je ceniti majhne stvari in pomagati ljudem ter deliti.
Čarobna kraljična	Najmlajši princ.	Čas: ni določen. Kraj: grad.	X	Labod.	3	Problem: da tisti, ki se želi poročiti z Rožico, mora slednjo stražiti 3 dni, brez da mu ta uide. Rešitev: da najmlajšemu princu pomagajo trije berači, ki jih po poti vzame za služabnike; in na koncu se z Rožico poročita.	Odhod, težka naloga, prejem čudežnega sredstva, pomagaštvo, zmaga, razrešitev težke naloge, zaznamovanje junaka, poroka.	Princesa, njen oče, pomočnik, junak.	Če pomagaš ljudem, bodo tudi oni pomagali tebi.
Zlata dvojčka	Dvojčka.	Čas: med vojsko, v katero se odpravi Mogotec. Kraj: ni določen.	Magično bitje: Sonce.	X	X	Problem: da se je stara baba, ki je bila skrbnica dvojčkov in njune matere, želela poročiti z njihovim očetom in možem, zato jih je vse ubila.	Odhod, škodovanje, prejem čudežnega sredstva, pomagaštvo, junakova vrnitev, zmaga.	Škodljivec, junak.	Slaba dejanja se ti vedno povrnejo. Za svoje bližnje se je potrebno včasih tudi žrtvovati.

						Rešitev: da sta se zlata dvojčka dokazala, da sta dobra in zato ju je Sonce vrnilo do očeta z materjo in skupaj so ubili staro babo.			
Domovanje usode	Kraljevič Laketbrada.	Čas: ni določen. Kraj: razsvetljen grad sredi gozda.	X	X	3	Problem: da je kraljevičevo ime zapisano v gradu za železno mizo, kar pomeni, da bo imel v življenju smolo. Rešitev: da se kljub temu da oče razdeli premoženje med druga brata, poroči s preužitkarjevo hčerjo. Čez čas skupaj obogatita, kljub skromnosti.	Odhod, prejem čudežnega sredstva, junakov odziv, junakova vrnitev, poroka, rešitev.	Junak.	Včasih se je potrebno zadovoljiti s skromnimi stvarmi ter delati dobro in kmalu se nam bo to povrnilo.
Hiša na Račji nogi	Vrtnar .	Čas: nekega dne. Kraj: med skalami, grad.	Knjiga.	Krempuhi.	12	Problem: da je bil kuhar ljubosumen na vrtnarjevo knjigo, ki izpolnjuje želje, zato mu jo je ukradel. Njegova želja je bila, da naj vrtnarju vzamejo ženo in grad, on bo pa ostal sam. Rešitev: da je vrtnar rešil gnezdo krempuhom in zato so mu oni pomagali najti ženo, knjigo in grad.	Prejem čudežnega sredstva, poroka, škodovanje, pomagaštvo, premik na kraj namere, rešitev.	Princesa in njen oče, pomočnik, škodljivec, junak.	Ljubezen ne pozna meja.
Smrt in starka	Starka.	Čas: zjutraj. Kraj: neka vas.	Magično bitje: Bog.	X	X	Problem: da kljub temu da je bila starka dobra do ljudi in berača, je nad njo prišla Smrt. Rešitev: da sta se s	Pomagaštvo, prejem čudežnega sredstva, prevara, premik na kraj namere,	Škodljivec, darovalec.	Smrti nihče ne more uiti.

						Smrtjo dogovorili za dogovor, da jo je ta pustila še naprej živeti. Slej kot prej je nehote prelomila obljubo in Smrt jo je zadavila.	škodovanje, rešitev.		
Sestri	Katrena.	Čas: некоč. Kraj: ni določen.	X	Bik.	12	Problem: da je starka opazila, da je Katrena odšla v dvanajsto sobo, ki ji je bila prepovedana, in tam ukradla nekaj zlata in srebra. Starka se je takoj zapodila za njo. Rešitev: da se ji je Katrena vseeno izmuznila, saj so ji na poti pomagali brv, hruška, bik in kres, ki so ji povrnili uslugo, saj je tudi ona pomagali njim.	Odhod, pomagatstvo, prepoved, kršitev prepovedi, škodovanje, pomagatstvo, junakova vrnitev, zahteve lažnega junaka, škodovanje, kazni.	Junak, lažni junak, pomočnik.	Dobrota se ti vedno povrne.
Nebeški gozd	Mesarjeva žena.	Čas: takrat, ko so ljudje še vsak dan hodili v cerkev. Kraj: cerkev, dom.	X	X	X	Problem: da je župnika motilo, da je mesarjeva žena vsak dan po maši še dolgo ostala v cerkvi in molila. Rešitev: da sta se z njenim možem preoblekla in jo prepričala, da sta Sveti Anton in Sveti Peter. Rekla sta tudi, da se bo zgodilo, kar si želi, samo da neha toliko moliti, in uspelo jima je.	Preobrazba, prevara, rešitev.	Lažni junak, pomočnik.	Neumnega se zlahka prevara z malo iznajdljivosti.
Zakleti gozd	Starejši brat.	Čas: ni določen. Kraj: dvor, rumen gozd.	Magično bitje: »baba na hrastu«.	Zmaj, volkova, medveda.	2, 12, 6	Problem: da starejši brat ubije zmaja in tako osvoji princeso.	Odhod, pomagatstvo, zahteve lažnega	Junak, lažni junak,	Dobra dejanja so vedno povrnjena. Tisti, ki je

						Ljubosumen kočijaž ga ubije in se izdaja, da je on ubil zmaja ter se želi poročiti s princeso. Ko bratove zveri oživijo starejšega brata, se ta odpravi v gozd, kjer ga baba na hrastu z zvermi okameni. Rešitev: da ga takrat reši mlajši brat. Vse zveri se spremenijo v šest vitezov bratov.	junaka, škodovanje, kazen, poroka, odhod, škodovanje, pomagaštvo, rešitev.	škodljivec, pomočnik.	nevoščljiv in ljubosumen, je na koncu kaznovan.
O mogočnem kralju Mateju in mogočni kraljici Uljani	Matej, Uljana.	Čas: ni določen. Kraj: zverinjak, kmetija, grad.	X	X	12	Problem: da kralj ni bil zadovoljen s tem, da se je njegova hčer zaljubila v Mateja iz zverinjaka in zato ju je nagnal. Rešitev: da sta skupaj prišla do mogočnega grada, ki jima je bil namenjen, pomagala ženski in tam skupaj zavladata.	Odhod, junakova vrnitev, izdaja podatkov o junaku, škodovanje, kazen, odhod, podelitev čudežnega sredstva, pomagaštvo, rešitev, poroka.	Škodljivec, pomočnik, princesa in njen oče, junak.	Usoda že v naprej izbere prvo ljubezen. Dobra dejanja, se povrnejo. Kljub bogastvu moramo ostati skromni, znati oproščati in pomagati ljudem, ki si tega ne zaslužijo.

7.7 Vietnamske pravljice

V primerjalno analizo sva vključili najbolj reprezentativne pravljice, ki sva jih odkrili v knjigi *Zlata ptica, 1969, Vietnamske pravljice*, Ljubljana: Mladinska knjiga. Starinske pripovedke Vietnamcev nam lahko posredujejo samo delček predstav, čustev in misli, predvsem pa bujne domišljije, ki je v stoletjih ustvarjala ljudsko slovstvo na tem ozemlju. Vietnamci so zelo podobni Kitajcem in je zato v njihovih pravljicah mogoče opaziti tudi določene podobnosti s kitajskimi (*Vietnamske pravljice, 1969*).

Slika 5: Vietnamske pravljice

V izbranih pravljicah čas ni niti enkrat natančno določen, v številnih primerih sploh ni določen, ostale pravljice pa se začnejo z besednimi zvezami, kot so: poleti, med barvanjem, nekoč, nekega lepega dne, po starševski ločitvi ... Kraj je določen v več kot polovici pravljic: hišica, grad, sredi gozda, obrežje, kmetija, gozd, manjša vasica.

V skoraj vseh analiziranih pravljicah so v glavni vlogi ljudje, v eni pa sta v glavni vlogi tiger in starka. V večini pravljic so pravljični junaki moškega spola, le v dveh primerih je v glavni vlogi ženska – starka in Orhideja. V ostalih pravljicah so v glavni vlogi živali.

V vietnamskih pravljicah čarobni predmeti nastopajo le redko, v skoraj polovici pravljic pa nastopajo živali, ki imajo čarobne moči/sposobnosti, s katerimi pomagajo z dobrim namenom (ptica, tigrica, želva, zlata ptica).

V skoraj vseh izbranih pravljicah nastopajo živali, ki so včasih nagajive, v večini primerov pa pomagajo glavnemu junaku ali komu drugemu. V eni izmed pravljic se želva znajde v nevarnosti, a jo reši mladenič. Tu se kaže povezanost med sočutnimi ljudmi in živalmi.

Čarobna števila sva našli le v dveh pravljicah. V eni najdemo število 3 (v njej se pojavi številnim narodom skupen motiv treh sinov), v drugi pravljici pa najdemo števili 5 in 6 – število bivolov (deklica ni bila zadovoljna s petimi bivoli, vendar je hotela še enega in to se ji je maščevalo).

V vietnamskih pravljicah lahko najdemo nekatere motive, ki so podobni motivom pri drugih narodih (predvsem je opazna podobnost z motivi, ki so pogosti v kitajskih pravljicah). Zlahka opazimo podobnosti tudi med našimi in vietnamskimi pravljicami. Dober človek zmaga, hudobnež propade, včasih propade prav grozotno in grozljivo (*Vietnamske pravljice, 1969*).

Med izbranimi pravljicami nas polovica pravljic uči, da se ti bodo slaba dejanja vedno povrnila. Ne spleča se biti pohlepen in nevoščljiv, saj bo slej kot prej situacija obratna in boš tudi ti potreboval podporo drugih. V dveh primerih pripovedovalci skozi zgodbo bralca spodbujajo k dobrim delom in dejanjem, saj jih učijo, da se nam bodo takšna dejanja povrnila.

V enem izmed preučevanih primerov nam pravljica sporoča, kako je pomembno, da smo spodobni delati, saj bomo samo tako lahko dobili stvari, ki si jih želimo. Neka druga pravljica pa nas spodbuja, da ljudem, ki so nas poškodovali, damo še eno možnost. Sovraštvo lahko hitro preide v prijateljstvo. Iz naslednje pravljice je lahko razbrati, da če hočeš kaj dobiti, moraš tudi biti malo iznajdljiv – in da te ukazovanje ne bo pripeljalo daleč.

Tabela 7: Primerjava izbranih vietnamskih pravljic, glede na pravljичne elemente in nauke

NASLOV	GLAVNI JUNAKI	ČAS in KRAJ	ČAROBNI PREDMETI/ MAGIČNA BITJA	ŽIVALI	ČAROBNA ŠTEVILA	PROBLEM in REŠITEV	FUNKCIJE LIKOV	VLOGE	NAUK
Deklica Orhideja	Orhideja, tretji sin.	Čas: pred davnimi časi. Kraj: ni določen.	Magično bitje: duh.	Pajek, tiger.	3	Problem: da je duh odpeljal deklico Orhidejo k njenemu možu; in da bi jo lahko rešil, je moral ubiti tigra, pred katerim ga čaka pajek z nalogo. Rešitev: da je na nalogo v obliki vprašanja, čigar odgovor je bil, da je delo najpomembnejše v življenju, odgovoril pravilno, ubil tigra in dobil deklico nazaj.	Odhod, preobrazba, poroka, škodovanje, težka naloga, razrešitev težke naloge, rešitev.	Škodljivec, junak.	Delo je najpomembnejše v življenju. Potrebno se je boriti za svoje cilje.
Kako so sodili tigru	Starka, tiger.	Čas: ni določen. Kraj: ni določen.	X	Tiger.	X	Problem: da je tiger ubil starkinega edinega sina in ta mu je sodila. Rešitev: da se je odločil za pomoč starki in sta skupaj služila denar ter se spoprijateljita.	Škodovanje, junakov odziv, pomagatstvo.	Škodljivec, pomočnik.	Včasih je potrebno dati tudi drugo priložnost. Sovraštvo lahko hitro preide v prijateljstvo.
Tam in Kam	Tam.	Čas: po starševski ločitvi. Kraj: hišica, grad.	X	Zlata ptica.	X	Problem: da sta Kam in njena mater ljubosumni na Tam, ki se je poročila s kraljem, in jo zato utopila. Rešitev: da se kralj poroči z zlato ptico, ki jo Buda spremeni nazaj v Tam. Skupaj sežgeta Kam in mater.	Škodovanje, pomagatstvo, preobrazba, kazni, poroka.	Kralj, škodljivec.	Pohlepnost in ljubosumnje se vedno kaznujeta.

Vran in pav	Vran, pav.	Čas: med barvanjem. Kraj: sredi gozda.	X	Vran, pav.	X	Problem: da ko je pav barval vrana, je ta zavohal plen in iz pohlepnosti planil za njim. Rešitev: da ko je vran planil, je skočil v črno barvo in se ves obarval.	Pomagaštvo, škodovanje, kazen.	Pomočnik .	Če iz pohlepnosti ne zmoremo počakati, smo kaznovani. Razlaga zakaj so vse vrane črne barve.
Deček Kuaj	Kuaj.	Čas: ni določen. Kraj: ni določen.	X	Tiger, čebele, slon, kača.	X	Problem: da je Kuaju gospodar Tjua Lang nenehno zastavljal naloge, ki jih mora opraviti, in ga kljub opravljenim nalogam ni cenil. Rešitev: da je Kuaj z zvijačo utopil svojega gospodarja.	Težka naloga, prevara, razrešitev težke naloge, škodovanje, kazen.	Škodljivec, pomočnik.	Kaznovan je tisti, ki drugega ne ceni in mu ukazuje. Da dosežeš svoj cilj, moraš biti iznajdljiv.
Študent in želva	Študent.	Čas: nekega lepega dne. Kraj: obrežje.	X	Želva.	X	Problem: da je gruča ribičev želela ubiti želvo in pojesti njeno meso. Rešitev: da jo je študent rešil in dal zanjo ves svoj denar, ki ga je imel.	Škodovanje, pomagaštvo, preobrazba, odhod.	Škodljivec, pomočnik, junak.	Dobrota se vedno povrne.
Premoženje Thiena pride v roke Dia	Dia, Thien.	Čas: ni določen. Kraj: ni določen.	X	X	X	Problem: da je mladenič, ki je bil učenjak, pozabil na dogovor z mladeničem, ki je bil delaven. Vzel je denar in ga zapustil. Rešitev: da je Dia dobil ženo in ko sta s Thienom zamenjala premoženje, ta ni znal ceniti skromnosti, zato ga je še žena zapustila.	Pomagaštvo, škodovanje, junakov odziv, škodovanje, kazen.	Pomočnik, škodljivec.	Če nisi skromen, ampak si pohlepen in ljubosumen na premoženje drugih, boš kmalu ostal brez vsega.

Pet bivolov, šest kolov	Hlapec.	Čas: poleti. Kraj: kmetija, gozd.	X	Bivoli, ptica.	5, 6	Problem: da je bogata hčer poslala hlapca v gozd iskati izgubljenega bivola, čeprav jih je bilo že od začetka pet. Rešitev: da se je ubil in spremenil v ptico, ki ji je do konca njenega življenja kradla hrano in uničevala posestvo.	Odhod, škodovanje, prevara, težka naloga, kazen.	Škodljivec, pomočnik.	Zlobnost do drugih ljudi in obtoževanje se ne pozabi in ostane ter se kaznuje.
Noj – tigrina hči	I Noj.	Čas: nekoč. Kraj: gozd.	X	Tigrica.	X	Problem: da sta mačeha in njena hčer zelo nesramni in kruti do I Noj ter jo želita ubiti. Rešitev: da to opazi oče in I Noj preseli v kolibo v džunglo, kjer se zaljubi in spozna svojo mamo tigrico.	Škodovanje, odhod, junakova vrnitev, škodovanje, poroka, kazen.	Škodljivec.	Ljubosumje in škodoželjnost se vedno povrneta.
Drevo Khe	Mlajši brat.	Čas: ni določen. Kraj: manjša vasica.	X	Ptica.	X	Problem: da ko si brata razdelita bogastvo, mlajšemu ostane le drevo Khe, starejšemu bratu pa vse ostalo. Rešitev: da mlajšega brata ptica odpelje na otok, da si nabere denarja za preživetje, starejši brat pa zaradi pohlepnosti utone.	Škodovanje, prejem čudežnega sredstva, kazen.	Škodljivec.	Zaradi nevoščljivosti in pohlepnosti na koncu ostaneš brez vsega.

8 RAZPRAVA

Po končani analizi izbranih pravljic sva se vrnila k hipotezam, ki sva jih postavili na začetku pisanja raziskovalne naloge, in ugotavljali, ali so bila najina predvidevanja pravilna. Za vsako hipotezo sva določili, ali je potrjena, delno potrjena ali zavržena in svojo odločitev podkrepili z ugotovitvami, do katerih sva prišli na podlagi analize pravljic.

H1: »V pravljicah vseh analiziranih narodov so dobra dela vedno nagrajena in slaba kaznovana«, je zavržena.

Čeprav se v večini pravljic, ki sva jih prebrali, pojavljajo sporočila o tem, da je prav, da delamo dobro in da bomo za slaba dejanja kaznovani, ta nauk ni tako univerzalen, kot sva predvidevali, preden sva se lotili raziskovanja. Ugotovili sva, da se velikokrat v pravljicah pojavlja ravno nasprotno sporočilo.

Pri vseh preučevanih narodih sva odkrili primere pravljic, v katerih je storjeno slabo dejanje, katero kljub temu da nekomu škoduje, ni kaznovano. Prvi takšen primer najdemo v indijskih pravljicah, kjer slaba dejanja niso bila kaznovana v skoraj tretjini analiziranih. V vseh treh primerih je bilo to slabo dejanje prevara. Morda prevara ne deluje kot tako hudo slabo dejanje – ne moremo je primerjati z umorom ali s telesnim poškodovanjem – nekomu v zgodbi kljub temu škoduje.

Najpogosteje se nekaznovana slaba dejanja pojavijo v sibirskih pravljicah. Opazimo ga v pravljici *Dekle in slapnik*, kjer je bila deklica kljub slabemu dejanju na koncu nagrajena. Poročila se je z mladeničem, ki mu je sprva škodovala. Naslednja pravljica, kjer je razvidno, da so tudi slaba dejanja včasih nagrajena, je *Hči zemlje*, v kateri nastopa hči Sonca, ki želi iz ljubosumja ločiti zaljubljen par, in na koncu ji prav to tudi uspe. Naslednji takšen primer je pravljica *Ulugen iz družine rož*, kjer je v vlogi škodljivke čarovnica. Ta opravi slabo delo, a na koncu zgodbe kljub temu dobi priložnost za novo, boljše življenje.

V južnokitajskih pravljicah najdemo podobno situacijo le enkrat, to je v pravljici *Petnajsti dan prvega meseca*. V tej pravljici je škodljivec Ču Jiančang, ki je s prevaro pokončal Mongolce. Tako jim je škodil, ampak ni bil kaznovan. Tudi pri vietnamskih pravljicah najdemo le en takšen primer, ki se pojavi v pravljici *Kako so sodili tigru*. V vlogi škodljivca je tiger, ki je bil zaradi svojih slabih dejanj ujet, ampak je vseeno dobil dodatno zadnjo priložnost, ki se je izkazala za nekaj dobrega. Tudi v zbirki slovaških pravljic najdemo dokaz, da najina prva hipoteza ne drži. V pravljici *O mogočnem kralju Mateju in kraljici Uljani* je kralj škodljivec, ampak na koncu zanj ni predvidene nobene kazni.

V pravljicah se podaja tudi motiv, da je nekdo opravil dobro dejanje, za katero pa ni dobil nobene nagrade, čeprav si jo bi zaslužil. Med čilskimi pravljicami se to zgodi le enkrat, v pravljici *Palček*, kjer je najbolj poudarjena vrednota iznajdljivost. Palček leva s prevaro prepriča, da mu pomaga iz pasti, a lev za svoje dobro delo ostane brez plačila. V sibirski

pravljici *Hči zemlje* se poleg nekaznovanega slabega dejanja pojavi tudi motiv tega, da na koncu zaradi škodljivčevega ljubosumja mlad, zaljubljen in nedolžen par umre.

Pri južnokitajskih pravljicah je podobna pravljica *Buda krmi orla*, kjer je Buda orla krmil in ga nasitil s svojim lasnim mesom. Tako je sebe žrtvoval zanj in ostal brez plačila. Je pa res, da Buda plačila ni niti pričakoval. Zadnji takšen primer sva opazili v slovaški pravljici *Zakleti gozd*, kjer je mlajši brat rešil starejšega. Za dobro delo ni bil nagrajen, je bil pa kljub temu vesel, da je lahko pomagal.

Japonske pravljice so edine, ki skozi celotno zbirko učijo, da so dobra dejanja vedno nagrajena in slaba kaznovana.

H2: »Narodi v svojih pravljicah poudarjajo vrednote, ki so za njih pomembne zaradi vere, družbene ureditve, tradicije in podobnih dejavnikov«, je potrjena.

Vse pravljice, ki sva jih preučevali, so ljudske, zato je samo po sebi umevno, da so te pravljice nastale iz ljudskega izročila in da temeljijo na tradiciji lokalnega okolja, veri, ki je bila značilna za določen narod, in na etničnih običajih.

Sibirci so v svoje pravljice vključili duhove in na takšen način poučili otroke o (za nas zelo magičnih) elementih njihove religije. Španci, ki so zelo veren narod, so želeli na otroke in druge bralce pravljic prenesti različne elemente katoliške vere. Svojo vero odražajo v čilskih pravljicah, saj so Čilenci ohranili pravljice španskega izvora, brez da bi jih pretirano spreminjali. Ker so od Špancev prevzeli tudi religijo, naju ne preseneča, da so imele pravljice s katoliškimi elementi pomembno vlogo v njihovem ljudskem izročilu.

Tudi v južnokitajskih pravljicah najdemo verske elemente, na primer v pravljici *Buda krmi orla*, kjer se pojavi Buda v glavni vlogi. S takšnimi pravljicami Južnokitajci poučujejo o budistični veri in njihovih zakonitostih. Buda se pojavi tudi v nekaterih vietnamskih pravljicah. Zasedimo ga v pravljici *Tam in Kam*, kjer pomaga deklici, da bi lažje in hitreje opravila nalogo.

V indijskih pravljicah je vidna ureditev na različne družbene razrede. Indijci so bili razdeljeni na kaste, ki se med seboj niso mešale. Ker je ta razdelitev predstavljala tako pomemben del njihovega življenja, je smiselno, da se pojavlja tudi v njihovih pravljicah.

Tudi vraže so del tradicije, ki jo narodi vključujejo v svoje pravljice. V *Tri darila Sonca* nastopa čarovnica (ženske z magičnimi sposobnostmi se v slovaških pravljicah pogosto pojavijo), ki nastopa v vraži, da čarovnice ne znajo plavati.

H3: »V pravljicah vseh analiziranih narodov se pravljичni junaki ženskega in moškega spola pojavljajo enako pogosto, pri čemer so značilnosti obeh spolov predstavljene na pozitiven način«, je zavržena.

V indijskih pravljicah se ženske zelo redko pojavijo v glavnih vlogah. Občasno se srečamo s karakterjem ženskega spola v stranski vlogi, v glavni vlogi pa je junakinja nastopila le v eni pravljici. Moške vloge se v indijskih pravljicah pojavljajo pogosteje, pri čemer pa imajo različne lastnosti – moški so torej predstavljeni tako v pozitivni kot tudi v negativni luči. Tudi v čilskih pravljicah se moške vloge pojavljajo veliko pogosteje kot ženske. Dvakrat se pojavita v glavni vlogi moški in ženska v paru, ženske, ki bi pa v glavnih vlogah nastopale samostojno, v čilskih pravljicah le redko najdemo. To kaže na vlogo, ki so jo ženske imele v čilski kulturi: bile so pomočnice in spremljevalke moških, le redko pa so se skozi življenje prebijale samostojno in neodvisno.

V sibirskih in v slovaških pravljicah najdemo ženske vloge pogosteje, saj se pojavljajo tako pogosto kot moške vloge. V pravljicah teh dveh narodov lahko opazimo tudi to, da so ženske predstavljene na različne načine. Nekatere so dobre, druge pa zlobne.

V indijskih pravljicah so pravljичni junaki moškega spola lahko predstavljeni na pozitiven in tudi na negativen način. V eni zgodbi nastopata dva moška. Med njima predstavlja en dobro vlogo, drugi pa je v vlogi škodljivca. V čilskih pravljicah najdemo po dve zgodbi, kjer nastopata po dve ženski vlogi. Med njima je ena vedno predstavljena na pozitiven način in druga na negativen, saj nastopa v vlogi škodljivke. Vse moške vloge so v čilskih pravljicah predstavljene na pozitiven način, saj se borijo za dobre cilje ali pa niso izrazito moralno obarvane.

V sibirskih pravljicah, v katerih sicer nastopajo številne ženske, je večina ženskih vlog prikazana na negativen način. Le v eni zgodbi se pojavi ženska, ki nastopa kot junakinja. Večina žensk nastopa v vlogi čarovnice, ki je za Sibirce zmeraj slaba. V nasprotju so v sibirskih pravljicah moške vloge popolnoma vse prikazane v dobri luči. Moški delajo dobra dela in imajo plemenite cilje.

Čarovnico je možno zaslediti tudi v slovaški pravljici *Zlata dvojčka*, kjer predstavlja škodljivko. V slovaških pravljicah najdemo dve stranski ženski vlogi tudi v pravljici *Katrena*; obe ženski imata kopico negativnih značajskih lastnosti.

H4: »V pravljicah vseh analiziranih narodov sta trud in vztrajnost bolj cenjeni značajni lastnosti kot pamet in iznajdljivost«, je delno potrjena.

V večini pravljic vseh izbranih držav je razviden nauk, da ne smeš pričakovati čudežne moči ali predmeta, ki ti bo ponudil rešitev, ampak se moraš sam potruditi in biti vztrajen, da dosežeš to, kar si želiš. Na podlagi teh opažanj sva hipotezo H4 delno potrdili in se nisva pretirano čudili, da so najina predvidevanja bila potrjena.

Kljub temu pa nisva mogli spregledati motiva zvijače, ki se je pogosto pojavljal v pravljicah vseh analiziranih narodov. Za izvedbo zvijače – sploh takšne, za katero te ne kaznujejo – je potrebna iznajdljivost. Ker se je ta motiv pojavil pri vseh narodih, sva ocenili, da imata tudi pamet in iznajdljivost pomembno mesto med cenjenimi značajnimi lastnostmi.

Za ponazoritev bova izpostavili nekaj motivov zvijače, ki so se nama zdeli še posebej nazorni. V slovaški pravljici *Nebeški gozd* se župnik in mož okoristita ter prevarata ženo, ki jima zaradi naivnosti nasede. Tudi v indijskih pravljicah sva odkrili dva primera prevare. V pravljici *Opica in krokodil* opica pretenta krokodila. V drugi pravljici *Dvorni norček in zvezdoštevcevec* pa predstavlja prevaranta dvorni norček. Med čilskimi pravljicami se motiv iznajdljivosti pojavi v pravljici *Stari orglar*, kjer je v vlogi prevaranta sin starega orglarja, ki uspe pretentati dvanajst čarovnikov, tako da jim pobegne in se osvobodi. Pomembnost pameti je poudarjena tudi v čilski pravljici *Palček*. Med sibirskimi pravljicami je omembe vredna pravljica *Tri darila Sonca*, v kateri iznajdljivi dedek prepriča vnuka, da se nauči plavati.

H5: »Smrt se v pravljicah vseh primerjanih narodov pojavlja kot kazen za slaba dejanja in ni predstavljena kot nekaj pozitivnega«, je delno potrjena.

Smrt se v pravljicah vseh preučevanih narodov najpogosteje pojavi kot kazen za hudobijo. Škodljivec, ki je storil slabo dejanje, je ob koncu pravljice velikokrat kaznovan s smrtjo. Zlobneži se smrti velikokrat zelo bojijo in se ji želijo izogniti, zato je kot kazen tako učinkovita.

Le redko se v pravljicah pojavi primer, da je smrt predstavljena kot darilo ali kot normalen zaključek življenja, ki ga je potrebno sprejeti. Občasno pravljice opisujejo smrt tako, da rečejo, da tisti, ki ga pobere smrt, gre na lepše in boljše. Pravljice, ki omenjajo smrt, se največkrat zaključijo z besednimi zvezami, kot so: »in srečno sta živela do konca svojih dni«; »dokler ju smrt ne loči«; »dokler nista oba umrla« ... Kljub temu da je smrt v večini primerov prikazana kot kazen, je noben izmed analiziranih narodov ne prezre. Vsi v pravljicah učijo, da se smrti nihče ne more izogniti in da doleti vsakega, ne glede na to, ali dela dobra ali slaba dejanja.

Ker lahko v pravljicah najdemo tudi primere, v katerih je smrt predstavljena kot nekaj neizogibnega (ali zelo redko, celo kot darilo), lahko H5 le delno potrdiva.

H6: »Za ljudske pravljice posameznega naroda je značilno neko čarobno število, ki se v pravljicah večkrat ponavlja«, je zavržena.

V večini analiziranih pravljic nisva zasledili nobenega čarobnega števila. Zato tudi nisva mogli sklepati, da pozna vsak narod svoja čarobna števila, ki bi zanj bila značilna, imela nek poseben pomen in bi se v pravljicah neprestano ponavljala.

V nekaterih izmed pravljic se sicer pojavljajo števila, vendar se ta ne ponovijo dovoljkrat, da bi jih lahko uvrstili med značilna čarobna števila. V čilskih pravljicah je najpogosteje uporabljeno število 7, ki običajno predstavlja količino predmetov, ki se pojavijo v zgodbi. Pojavi se tudi število 12, ki oznanja čarovnike. V sibirskih pravljicah se ponavljajo števila 3, 6 in 7, vendar preredko, da bi jim lahko pripisali poseben pomen.

Čarobno število sva odkrili le v slovaških pravljicah, kjer se pojavlja število 12, ki označuje sobe. Za slovaške pravljice je značilna dvanajsta soba – včasih je vanjo prepovedan vstop,

včasih se v njej skriva zaklad itd. To naju ne preseneča, ker sva tudi pri prebiranju teorije zasledili, da je motiv dvanajste sobe zelo značilen za slovaško ljudsko slovstvo.

V vseh pravljicah in pri vseh izbranih narodih se najpogosteje ponavlja število 3, ki je nekakšno univerzalno pravljичno število. To število se pojavlja v različnih funkcijah, vendar najpogosteje predstavlja 3 brate, med katerimi je najmlajši drugačen in navadno prikazan kot najbolj dober in hvale vreden izmed bratov. V pravljicah pa najdemo tudi 3 može, 3 dni, 3 čarobne predmete itd.

9 DRUŽBENA ODGOVORNOST

Pri pripravi raziskovalne naloge sva razmišljali tudi o tem, kakšen vpliv bo najina raziskovalna naloga imela na družbo. Po definiciji Evropske unije iz leta 2011 je družbena odgovornost opredeljena kot odgovornost za vpliv na družbo – na ljudi, organizacije in na naravo.

Odločili sva se, da bova pri opredelitvi svoje družbene odgovornosti uporabili sedem načel po mednarodnem standardu ISO 26000 in ocenili, ali sva pozitivno prispevali k trajnostnem razvoju ter ravnali kot resni, zanesljivi in zaupanja vredni posameznici.

- 1. Odgovornost za vpliv:** pri pisanju raziskovalne naloge sva želeli opozoriti na sporočila, ki jih najdemo v pravljicah. Velikokrat se sploh ne zavzamemo, kaj ob branju pravljic učimo otroke. Želeli sva analizirati, kateri nauki so v pravljicah najbolj pogosti, kako so predstavljene vloge spolov, v kakšni luči je prikazana smrti itd. Upava, da sva z raziskovalno nalogo opozorili na sporočila in spodbudili kakšnega bralca pravljic, da razmisli o tem, kaj sporočajo.
- 2. Transparentnost – preglednost podatkov:** za večjo transparentnost sva raziskovalno nalogo razdelili na poglavja in podpoglavja. Oštevilčili sva strani in nalogo opremili s kazalom vsebine, kazalom slik in kazalom tabel. Spoštovali sva avtorske pravice, sprotno navajali vire in literaturo ter bibliografijo zapisali tudi v posebnem poglavju.
- 3. Etično obnašanje:** pri raziskovalnem delu sva razmišljali o etičnih vrednotah. Ko sva pisali o drugih narodih, sva jih poskušali predstaviti čim bolj objektivno. Tudi ko sva omenjali razlike med narodi in sporočili, ki jih vključujejo v svoje pravljice, sva se trudili, da jih ne bi sodili. Pridržali sva si pravico, da podava svoje mnenje, a pri tem nisva želeli nikogar užaliti. Da bi zadostili zahtevam družbeno odgovornega ravnanja, sva se obnašali čim bolj celovito, pravično in pošteno.
- 4. Spoštovanje interesov interesnih skupin:** pri pripravi raziskovalne naloge sva želeli vključiti interese skupin, ki bi jih lahko najino delo zanimalo. Zato sva v omejitvah tudi omenili, da nalogo piševa ob predpostavki, da so pravljice dandanes namenjene predvsem otrokom. Pri analizi naukov sva razmišljali, kako različna sporočila vplivajo na otroke. Upoštevali sva tudi interese staršev, sorodnikov, učiteljev in ostalih, ki otrokom berejo pravljice, in opozorili na teme, ki bi jih lahko zanimale – predvsem na vlogo spolov v pravljicah, predstavitev smrti in ritualov ter značajne lastnosti, ki jih pravljice hvalijo.

5. **Spoštovanje vladavine prava:** pri pisanju raziskovalne naloge sva spoštovali veljavno zakonodajo in načela pravne države. Spoštovali sva avtorske pravice, človekove pravice in ostali pravni red.
6. **Spoštovanje mednarodnih norm obnašanja:** raziskovalna naloga upošteva tudi mednarodna pravila in norme obnašanja. Tudi ISO 26000 standard o družbeni odgovornosti vsebuje mednarodne norme, ki sva jih pri pripravi raziskovalne naloge spoštovali.
7. **Spoštovanje človekovih pravic:** spoštovali sva človekove pravice, pri čemer sva dali poudarek predvsem prepovedi diskriminiranja na podlagi religije, spola, rase itd. Spoštljivo sva omenjali razlike v religijah, družbeni ureditvi in tradicijah, kadar je bilo to pomembno za razumevanje sporočil v pravljicah. Opozorili sva tudi na neenakomerno zastopanje spolov v pravljicah večine analiziranih narodov in na pogosto negativne značajne lastnosti žensk, ki v pravljicah nastopajo. Če otrokom beremo zgolj pravljice, v katerih ženske ne nastopajo, ali pa se zmeraj pojavijo v vlogi škodljivih, lahko dobijo napačne predstave o enakovrednosti spolov in si oblikujejo predsodke.

10 ZAKLJUČEK

Glavni cilj najine raziskovalne naloge je bil najti odgovor na raziskovalno vprašanje: »Kaj nas učijo ljudske pravljice?« Prišli sva do spoznanja, ki ga sprva nisva pričakovali. Ugotovili sva, da ne učijo ljudske pravljice vseh narodov enakih nauk in da dobro zmeraj ne premaga zla. Vsak narod ima svoj način, kako oblikuje sporočilo in v pravljici poda življenjski nauk, ki bo mladega bralca spremljal skozi celotno življenje. Ker sva želeli ugotoviti, ali se podani nauki razlikujejo glede na vero, tradicijo, družbeno ureditev ipd., sva izbrali države iz različnih celin, ki se glede na te elemente med seboj čim bolj razlikujejo.

Raziskave sva se lotili tako, da sva najprej preučili literaturo o pravljicah. Med pregledom objav, ki so najino temo že obravnavale, sva izvedeli mnogo novega, kar nama je koristilo pri nadaljnjem raziskovanju. V tej fazi raziskovalnega dela sva se poučili o zgodovini pravljic in o njihovih elementih ter pogostih naukih v pravljicah – vse to znanje sva uporabili pri primerjalni analizi. V vsaki izbrani zbirki ljudskih pravljic različnih narodov sva si izbrali po deset pravljic, ki sva jih tudi podrobneje analizirali. V primerjalni analizi sva se ukvarjali z glavnimi junaki, s časom in krajem dogajanja, čarobnimi predmeti ter z nadnaravnimi bitji, živalmi, s čarobnimi števili, problemom in z rešitvijo, s funkcijami in z vlogami likov. Predvsem pa sva se osredotočili na nauke, ki se pojavijo v analiziranih pravljicah. Tako sva nauke izbranih narodov lahko primerjali med seboj in ugotovili, kako se v njih odražajo religija, tradicija, družbena ureditev itd.

Nobena izmed preučevanih zbirk ne vključuje izključno moralnih nauk. Kljub temu da prevladujejo nauki, ki učijo, kaj je dobro in kaj prav ter vplivajo pozitivno na mlajše bralce, se pojavljajo pravljice, kjer dobrota ne premaga hudobije.

Velikokrat se v pravljicah pojavi motiv prevare. Pri pravljicah s tem motivom igra glavni junak vlogo iznajdljivca, ki na koncu prav zaradi svoje iznajdljivosti in pameti zmagaja nad tistim, ki je opravljal dobro delo. V teh pravljicah nauki učijo, da je včasih v življenju bolje biti iznajdljiv kot pošten; da je včasih iznajdljivost edina pot iz težav; da iznajdljivost ne pozna meja ... Meniva, da takšni nauki na mlajšo populacijo ne vplivajo preveč pozitivno. Otroci sicer ne spodbujajo k slabim dejanjem, vendar kljub temu ne poudarjajo moralnih sporočil, ki bi imela pozitiven vpliv. Pri tem se zavedava, da moralnost ocenjujeva glede na norme, ki veljajo v Sloveniji in da na najin pogled vpliva katoliška vera.

Ne glede na to, da se pri vseh narodih najdejo primeri pravljic, kjer prevladata iznajdljivost in pamet, sta v veliki večini trud in vztrajnost bolj cenjeni vrednoti. Te pravljice poučujejo, da se je za željen cilj potrebno boriti in da je s trdim delom vse mogoče.

V redkih pravljicah se pojavljajo tudi primeri, da hudobija prevladuje nad dobroto. Pri teh pravljicah je glavni junak v vlogi škodljivca, saj stori slabo dejanje, ki nekomu škoduje, a kljub temu ni kaznovan. Pri nekaterih zgodbah je škodljivec odkrit in na koncu dobi zadnjo možnost za boljše življenje, pri nekaterih pa zmagaja brez obsodbe. Takšne vrste pravljic imajo najslabši vpliv na bralce in jih je zato tudi najmanj.

Moralni nauki se po večini pojavljajo v čilskih, indijskih in vietnamskih pravljicah. V njih dober človek zmagaja nad hudobnežem in tako pouči nauke, kot so: dobro premaga zlo, kdor drugemu jamo koplje, sam vanjo pade, vsak je svoje sreče kovač, laž ima kratke noge, kjer je volja, je tudi pot ...

Iz svojih otroških let se spominjava, da so nama starši pripovedovali zgodbe, ki so učile, kaj je dobro, in kaj ne. Meniva, da bi starši po vsem svetu morali brati svojim otrokom pravljice, ki učijo prav tako, saj so takšne pravljice popotnica otrokom v svet, da ga znajo urediti, tako kot je prav.

Poleg naukov se v pravljicah različnih narodov tudi razvidno poudarjajo vrednote, ki so za posamičen narod pomembne zaradi vere, družbene ureditve, tradicije in podobnih dejavnikov. Te vrednote se odražajo v glavnih junakih, kot so na primer Buda v vietnamskih in južnokitajskih pravljicah ter čarovnice v slovaških in sibirskih pravljicah. V čilskih pravljicah se zaradi prisotnosti španskega izročila pojavljajo duhovi in Bog. Družbena ureditev je izražena predvsem pri indijskih pravljicah, kjer je bil narod nekoč razdeljen na kaste. Različni družbeni razredi se niso mešali med seboj in prav ta razdeljenost je določala prihodnost posameznika.

Tudi vloga spolov se pri izbranih narodih odraža na različne načine. Po večini se pojavljajo predvsem moške vloge, ki so predstavljene v pozitivni in negativni luči. Motiv treh bratov, dečkov in princev, kjer je tretji drugačen od ostalih, in je prav ta edini, ki je kos zadani nalogi, je ponavljajoč med vsemi narodi. V sibirskih pravljicah se nama je zdela razlika med spoloma najbolj očitna, saj se v izbranih pravljicah moški niti enkrat ne pojavi v slabi vlogi, medtem ko je večina žensk škodljivk. Ženske se v glavni vlogi pojavljajo veliko redkeje kot moški, so pa približno enakovredno predstavljene kot pozitivne in negativne osebe.

Čeprav sva sprva predvidevali, da je za vsak narod značilno tipično čarobno število, temu ni tako. V vseh pravljicah različnih narodov se pojavljajo kakšna števila, vendar niso dovoljkrat omenjena, da bi jih lahko uvrstili med števila, ki so za določen narod značilna. Med slovaškimi in čilskimi pravljicami največkrat zasledimo število 12, medtem ko se v sibirskih pravljicah pojavljata števili 6 in 7. V vseh analiziranih zbirkah pa je možno zaslediti magično število 3, ki se nenehno pojavlja – največkrat kot motiv treh bratov.

Nepričakovano sva tudi ugotovili, da je smrt pri različnih narodih prikazana na najrazličnejše načine. Največkrat je motiv kazni, tako kot sva predvidevali pred začetkom raziskovanja. Kadar škodljivec stori slabo dejanje, je zanj kaznovan s smrtjo. Po navadi se tudi sam boji smrti in je ni željan. Bolj poredko se pri kakšni zgodbi pojavi tudi tragičen zaključek, kjer umre dobra in nedolžna oseba. Kljub temu da oseba ni storila slabega dejanja in ni bila kaznovana, smrt v teh pravljicah ni predstavljena na slab način. Poudarjeno je, da doleti vsakogar in predstavlja novo, boljše življenje. Južnokitajci, Vietnamci in Japonci poimenujejo smrt kot »oni svet«.

Pravljice imajo čarobno moč. Spremljajo nas od otroštva do smrti in nam v vsakem življenjskem obdobju sporočajo nekaj novega. Predvsem pa imajo tudi to moč, da združijo starša in otroka, pripovedovalca in poslušalca, ki vsak v svoji vlogi dojemata vrednote tega sveta na svoj, edinstven način.

11 VIRI IN LITERATURA

Bettelheim, Bruno. (1999). *Rabe čudežnega: o pomenu pravljic*. Ljubljana: Studia Humanitatis.

Brihta, Špela. (2017). *Beremo pravljice*. Spletni vir. Dostopno na: <https://www.brihta.rocks/berimo-pravljice/>.

Brodnik, Barbara. (2016). *Pravljice nekoč in danes: klasične in sodobne pravljice ter njihov odnos do dobrega in zla*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Bucay, Jorge. (2019). *Najlepše pravljice, da se bolje spoznamo*. Ljubljana: Mladinska knjiga.

CAFT. (2009). *A comparative analysis of folk tales: a multicultural perspective; we speak the same culture*. Ankara: Comenius.

Fister, Polona. (2010). *Berite pravljice otrokom*. Spletni vir. Dostopno na: <http://www.pfs.si/vsebina/23176/Berite-pravljice-otrokom>.

Goljevšček, Alenka. (1991). *Pravljice, kaj ste?* Ljubljana: Mladinska knjiga

Hobbs, Caitlin. (2020). *So What's The Difference Between A Myth, A Fairytale And A Legend?* Spletni vir. Dostopno na: <https://bookriot.com/the-difference-between-myth-fairy-tale-and-legend/>.

ISO 26000. (2010). *Social responsibility*. Spletni vir. Dostopno na: <https://www.iso.org/iso-26000-social-responsibility.html>.

Jereb, Anja. (2018). *Motiv dekllice v sodobni slovenski književnosti*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.

Jurčič, Tamara. (2009). *Analiza družbene vloge ženskih in moških likov v pravljicah*. Celje: Mestna občina Celje.

Kopčavar, Nina. (2003). *Antropologija rituala*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Kos, Janko. (1975). *Pregled slovenskega slovstva*. Ljubljana: DZS.

Kos, Janko. (1991). *Književnost: učbenik literarne zgodovine in teorije*. Maribor: Založba Obzorja.

Kropej, Monika. (1992). *Raziskovanje ljudskega pripovedništva na Slovenskem v luči mednarodnih usmeritev*. Ljubljana: Slovenska akademija znanosti in umetnosti.

Ljudsko slovstvo. (1976). *Čilske pravljice*. Ljubljana: Mladinska knjiga.

Ljudsko slovstvo. (1984). *Južnokitajske pravljice*. Zlata ptica. Ljubljana: Mladinska knjiga.

Ljudsko slovstvo. (2013). *Japonske pravljice: zgodbe in pripovedke Japonske*. Šmarješke Toplice: Založba Stella.

- Ljudsko slovstvo. (2013). *Sibirske pravljice*. Dob: Miš.
- Ljudsko slovstvo. (2019). *Slovaške pravljice*. Ljubljana: KUD Sodobnost International.
- Ljudsko slovstvo. (1969). *Vietnamske pravljice*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Lüthi, Max. (2011). *Evropska pravljica: forma in narava*. Ljubljana: Založba Sophia.
- Nemetschek, M. (2000). *Je čas prihoda in je čas slovesa*. Celovec: Mohorjeva družba.
- Pavlič, Veronika. (2015). *O pomenu pravljic: reševanje otrokove stiske*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.
- Pogačnik, Jože. (1968). *Zgodovina slovenskega slovstva*. Maribor: Obzorja.
- Propp, Vladimir J. (1928). *Morfologija pravljic*. Ljubljana: Studia Humanitatis.
- Slodnjak, Anton. (1975). *Obrazi in dela slovenskega slovstva*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Stanonik, Marija. (1999). *Slovenska slovstvena folklor*. Ljubljana: DZS.
- Šlibar, Neva. (1996). »Ženski (avto)biografski diskurz: O njegovi subverzivnosti in potrebi po ozaveščanju njegovih pravil.« *Delta*, 2/1–2, str. 64–77.
- Tag Archives. (2015). *Kako nam pravljice pomagajo izboljšati odnos do smrti?* Spletni vir. Dostopno na: <https://pravljice.wordpress.com/tag/pravljice-in-smrt/>.
- Vaishnav, Jahnavi. (2005). *Indijske pravljice*. Maribor: Pivec.
- Wikipedija. (2016). *Pravljica*. Spletni vir. Dostopno na: <https://sl.wikipedia.org/wiki/Pravljica>.
- Zalokar Divjak, Zdenka. (2002). *Brez pravljice ni otroštva*. Krško: Gora.